

277.

136

4.

136

277. c

1786
Für Kaiserliche Majestät
von
Rothens Lindenberg.

N°. 277.

üks Kaunis

S u t t o =

ja

Õppetusse = Ramat.

Sõbbra polest, meie maa-laste heaks, ja
nendele rõõmsaks ajawiiteks koggutud ja
kõlko pandud, kes aegsaste õppivad
luggema.

Tallinnas

trükkitud Lindworse kirjastega, 1791.

175 217

175 217

175 217

175 217

136

Maenitsus Luggialle.

Armad Sõbbrad,

Suhho tuiul tuiskab, senna ta hange
ajab! ütleb wanna rahwas: ja se
on üks tõssine sanna, kelle selletust meie
selgeste ja nähtawalt meie maa-rahwa
hulkas leiame, kuhho pole meie agga om-
mad silmad pöörane. Kui palju pahhad
wiisid, kui palju kurjad kombed, kui suurt
sõggeda rummalust, näikse iggas paikas,
maarahwa seas, ilma kawa otsimatta!
Agga kui wägga harwaste leiame meie
wahhest saa hulkas üht aimust, kes õige us-
taw ja õiglanne olleks, keige omma wiisi-
de ja kombede sees, kes tassase meeleka ja
moistlikkuld, rõõmsas põlwes ni hästi,
kui ahhastusses, ommad asjad teaks aja-
da! Sest se siis tulleb, et suurem hulk
maa-rahwa seas, willetsas põlwes ellab,
et suuremal hulkal ikka kitsas käes on toi-
dusse ja keige maia-asjade polest: nenda,

et südda halledaks lähheb, peält nähhes, et se rahwoke, kedda se hea Jummal ka seie maa peäle loi, rõõmsad ja rahholissed päiwi näggema; ni hopis halwaks, ja kehwaaks, ja tuimaks, ja nurjatummaks on läinud. —

Ugga kust tulleb se willets assi meie maale? — Kust maiast, kui laste kaswatamissest! Minna ütlesin: „kuhho tuul „tuisfab, senna ta hange ajab“: ja nenda on luggo ka meie maa-lasteka. Laste südda on kui üks pehme tael, kellesse, otsekui tulle-sädde keik hakkab, mis lapsed näerwad ja kuulwad. Ugga maast madalast ei näe egga kuule nemmad middaki, kuid üsna kurjust, koerust, ebbausko ja rummalust: ons siis immeks panna, et suurem hulk neist raisko lähheb! Peäleki annab suurem hulk wannemadtest, omma lastel-la maad ja wolli, joude olla ja laiska peks-ta, senni kurni nende rammo kaswab, et nemmad joudwad põllo töed teha: sest siis kurjas süddames keiksuggosed tühjäd ja nurjatummad mõtted touswad, ja juurdowad, ja siggiwad wiimaks kurjaks komboks, mis ükski woimus ei suuda inimessesest lahhotada, kui nemmad üksford on woimust wõtnud. Ja kui siis ka wahhest monni kaunis ja jummalakartlik isä ehk em-

emma warratsfeld hakkab ommad lapsokes-
sed kaswatama, ja neid õppetab ramato
luggema; siis ei olle waestel lastel ühtegi
ramato, mis nende wähhese moistusse ja
tundmisse möda olleks kokkopandud, et
nemmad sedda feif jouaksid ärramoista,
ja selle kallal järrelemötteldes rõõmo tun-
da: waid nemmad tüddinewad peaki lug-
gemast, sest et nemmad ei moista, mis
nemmad loewad, kui neil Paulo: ehk Pibli-
Kamat käes on, ja ni pea kui nemmad
sundimisse alt lahti peäsewad; jätwad
nemmad omma luggemist mahha, ja un-
nustawad sedda hopis ärra. — Olleks
wannemadtel se meel peas, et nemmad
wöttaksid ennast hoida, laste nähhes ja
kuuldes, feigesugguste nurjatumma teggo-
de ja meeletumma kõnmedte eest: olleks
paljo moistlikko rahwast maa peäl, kellest
lapsed üsna head näeksid ja kuuleksid: ehk
olleks lastel agga ramatud käes, mis
nemmad luggedes ka woiksid moista, ja
kus sees nemmad üllespandud leiaksid, kui-
da muud innimesed on kõrda saanud, et
nemmad woiksid kolbolisseks saada, ja en-
nestelle kaswo saadta, ja kahjo eest ennast
hoida olleks luggo nenda meie maa-las-
teka; küllab siis peaki suur wahhe peaks
nähtama, innimeste wahhel kes enne ella-

sid, ja nende wahhel, kes niid hakkawad
ellama. Kõl siis pea keif wannad pah-
had wiisid mahha jäeksid ja ärrakauksid,
otsekui luaka wäljapühhitud; ja nende as-
semel figgiksid, headus ja waggadus ja
keifsuggosed lahked wiisid, ja wõttaksid äk-
kittelt woimust meie rahwa seas, otsekui
seemned paua-wälkotamisse järrele. Ja
kõl siis pea ka tõine luggo peaks nähtama
tallo rahwa maja-asiade sees: kõl siis
waeusus ja willetsus pea lahkuksid meie
maalt, ja iggal poolel leiaksime meie kau-
nid nouakad majamehhed, kelle aitades
wiljokessest ial puto ei olleks, ja kelle lojuks-
sed rammusad olleksid lautas: kes õigust
ja kasinnust takkanoudes, isseennast ja om-
ma perred, hõlpsal wiisil toidaksid ja ülles-
peaksid. Sest, se ei olle mitte maa egga
taewaallose süü, et meie süin ni sagedaste
kehwa rahwast leiame, kel toidusse polest
kittas käes on: Jummal loi meie maad
siiggitawamaks kui monda muud maad,
kus süiski rahwas hõlpsamad põlwe ellab
kui meie rahwose: Jummal annab meile-
ki wihma, ja keifsuggosed tarwitawad il-
mad ommal ajal. Alga se on innimeste
enneste süü, kes ei moista õiete majapid-
dada, ehk ei tea egga wiitfi õiete mõnno-
laste tõed tehha, ja õigel ajal murred kan-
da;

da; waid pillawad ja raiskawad heal ajal
sedda warra ärra, mis neid tühjal ajal
hõlpsaste woiks toita. Sest tulleb wae-
sus ja willetsus rahwa seas. —

Waatke, minno Armad! Feik needsin-
natsed mõtted, on mind kihhotanud, siin
üht wähhest ramato, teie ja teie laste
kädte andma, kellest teie suurt kaswo woit-
te tabbada, kui teie sedda õiete prukite.
Wõtke siis sedda heaks, ja otsige ennestel-
le sest kaswo, iggamees omma tarwiduse
se möda! — Teie näedte siin nende lüh-
hikeste juttode sees, kuidas ennemuina teie
suggone rahwas on ellanud: kuidas nem-
mad, ehk omma moistlikko asjaajamis-
läbbi, ennast kahjo eest on hoidnud, ja en-
nestelle hõlpsa põlwe saatnud: ehk ka, kui-
da nemmad omma tolwaste wiiside läbbi,
isfeennast willetsusse sisse on saatnud.
Teie leiate siin, kuidas moistlikkud wanne-
mad, ommad lapsed kaswatarwad, ja mis
rõõmo ja mis kaswo nemmad seläbbi om-
ma lastelle ja isfeennestelle saatwad: ja
ka, kuidas nurjatummad wannemad om-
ma holetusse läbbi laskwad ommad lapsed
raisko menna, ja kuidas nemmad seläbbi,
enneste ja omma laste peäle Jummalä
nuhtlust koguwad. Wõtke siis neist jut-
todest märko ennestelle, ja õppige ennast

parrandama, ja enneste põlwe hõlpsamaks
teggema! —

Jõseärriaste ollen minna needsinnat-
sed juttud laste heaks kokkokoogonud: ja
siin tahhan minna teile sedda wõi-
sida anda, kuida minno arwades lapsed
parremast kaswo neist woiwad kädte sa-
da. Gesite, kandke hoold, et teie laps-
kessed warratseld õppiwad ramato lugge-
ma, ni pea kui nende feel taibub, et nem-
mad selgeste moistawad reäkida. Teie
ei tobhi ennast mitte seka wabbandada,
et teil seks joudo ei olle: sest, kes isse ei
moista omma last õppetada; selle rum-
malusselle tulleb Moisanannemadte hea-
dus abbiks, kes murred kandwad, et teie
küllades Kolid on, kus teie lapsed woiwad
õppida. Agga kui ka wahhest monnes
küllas Koli ei olle; siis on se ükspäinis tal-
lorahwa siin, kes ei moista ommad Wan-
nemad palluda. Sest, ei olle meie maal
nisuggusi murjatumma Moisanannem-
ba, kes ei hallastaks omma allamadte
peale, ja nende külladesse Kolid ei ehhi-
taks; kui agga allamad neid ärdaste pal-
luskid. Kui teil leiwast kitsas käes on
kewwadel; kui teie siis teate moisa aita
ette tulla, ja moistate pitka pissaradteka
filmis palluda: ja Wannemad hallasta-
wad

wad teie peäle, ei lasse teid mitte nälga
 surra. Kui palio ennam ei peaks nem-
 mad murred kandma, et teie lapsokessed
 heaks ja kolbolissiks innimesiks saaksid
 kaswatadtud, kui teie agga sedda waewa
 wõttaksidte, sepärrast palluda: sest Moi-
 sawannemad on moistlikkud innimesed
 kes teädwad, et teile nihästi, kui ka nen-
 de ennestelle, suurem kaswo sest tulleb,
 kui nende allamad heaks innimesiks saa-
 wad, kuid sest, et nemmad neile leiba and-
 wad. — Kui näüd teie lapsokessed kau-
 niste moistawad luggeda; siis andke neile
 sedda Jutto = ramato kädte, laske neid üht
 jutto hawalt luggeda, ja kui nemmad sed-
 da saawad luggenud; siis laske neid teile
 juttustada, mis nemmad on meeles pid-
 danud: küsige neilt, mis nemmad ses
 juttus arwawad hea ollewad, ja mis lai-
 tetawa; ja nenda tulletage lastele need
 juttud ja nende õppetussed, sagedaste
 meele, et nemmad neid ei unnošta. Kui
 lapsed wahhest pühhawawadel kofkotulle-
 wad; siis laske neid tõine tõisele juttosta-
 da, mis nemmad ses ramatus on lugge-
 nud ja laske wäetimad lapsed, kes weel ei
 moista luggeda, peält kuulda, mis wan-
 nemad lapsed juttostawad, et ka nendelle
 need maggusad juttud tutwaks saawad!

Waat nenda saab sesinnane ramat, ühheks löbbosaks ajawiiteks, kellest Jummalal ja moistlikkul innimesel meelehead on, ja kes teie lastelle ei jätta aega, wallatust ja koe-
rust teha.

Ugga ka wanna rahwas leiab ses ra-
matus monda head ja tullosa õppetust mee-
le parradamisefeks: sepärrast lootan min-
na, et teie sedda rammato rõmoka wasto-
wõttadte, ja ahneste temma kallale lähhe-
te, tedda luggema, kui teil wehheki wah-
heaege on; Ja kui palju suuremad kaswo
teie sest saate, kuid sest, et teie omma jou-
de aega kõrtsis raiskate tühja lobbisemis-
seka ehk jomisseka; sedda ei lähhe tarwis
üllesträkida, sest igga laps woib sedda är-
taarwada. — Jummal aitko teid isse
moistlikkudeks saada, ja saatko seläbbi teie
rasked põlwe fergemaks! Sedda soowin
minna keigest süddamest.

Kirjotadtud
Tuendamal Joulokuu päwal
1782 aastal.

Urwelius,
Koddo-õppetaja Kikla moisas
Allotaggose maal.

Re=

Register ehk Tuhhataja.

Tutt		lehke	nurka	peäl.
1.	Wäetima lapse palwe	=	:	I
2.	Sõmaaja palwe	:	:	I
3.	Hea Laps	:	:	2
4.	Waene Lapsehoidja	=	:	3
5.	Tõnno ja Niggolas	:	:	5
6.	Duna seemned	=	=	6
7.	Wallel on lühikesed jallad	:	:	7
8.	Emma ja Laps	:	:	8
9.	Ammet ei küsfi leiba	=	:	10
10.	Linno-Pessad	:	:	11
11.	Talkusse Laul	:	:	12
12.	Mängidest ja Rõmustamisfest	:	:	13
13.	Weike Warras	=	:	14
14.	Kahhesuggused Wennad	=	:	15
15.	Puu-Rikkuja	=	=	16
16.	Lastelle lähhab moistlikko inimesse õppetust tarwis n. t. s.	=	=	18
17.	Kuida sa asja ajad, nenda ta kõrda lähheb	=	:	20
18.	Hüire lõks	:	:	20
19.	Moistlik Emma	=	:	22
20.	Tomakoer	:	:	23
21.	Hea asfi on, Tummala peäle loota			28
22.	Hea ümmardaja	:	:	29
23.	Hea Sullane	:	:	30

24.	Easte Laul	:	=	=	-	31
25.	Karjane	"	"	"	=	32
26.	Lahke süddameka Laps	:	"	"	"	33
27.	Tännalik Poeg	"	"	"	"	34
28.	Kadde nabori Naene	"	"	"	"	35
29.	Söbber häddas	"	"	"	"	36
30.	Kiidleminne sadab rahwast raisko					37
31.	Jessa ja Poeg.	:	"	"	"	38
32.	Arg Pois	"	"	"	"	41
33.	Ebbausk efsitab	"	"	"	"	42
34.	Liig ei tee ial head		"	"	"	43
35.	Nurjato Sullane	"	"	"	"	44
36.	Head mõtted	"	"	"	"	45
37.	Mart ja Hürrik	"	"	"	"	46
38.	Parrandaminne	"	"	"	"	49
39.	Heateggia Waene	:	"	"	"	50
40.	Woera maa Rahwas	"	"	"	"	51
41.	Päiwilistjed	"	"	"	"	52
42.	Kes warga omma hoiab, saab war-					
	ga palka osfaliisfeks	"	"	"	"	54
43.	Kehhe - Pappid	"	"	"	"	54
44.	Kes ei usfalda palluda egga se abbi					
	faa	"	"	"	"	57
45.	Needminne on pahha asfi		"	"	"	58
46.	Nuhtlus	"	"	"	"	61
47.	Silma - Teener	"	"	"	"	62
48.	Hea kombe	"	"	"	"	63

Tutt	lebbe nurka peäl.
49. Maiaš = = = =	64
50. Laul = = = =	65
51. Hea Majamees = = = =	67
52. Innimenne pettab faggedaſte iſſeen- naſt = = = =	68
53. Moißlik Haige = = = =	69
54. Tuſkane = = = =	70
55. Taſſane = = = =	71
56. Kurjad Tallopojäd = = = =	72
57. Hea majamees tühjal ajal = = = =	74
58. Dige innimenne ajaš jo ſiin maa peäl önsa ello = = = =	75
59. Nummaluſ ja moiſtuſ = = = =	76
60. Noor mees ſurma wodi peäl = = = =	78
61. Keik tulleb innimeſſe kädte temma ello ajamiſſe möda = = = =	79
62. Ennam head kui kurja on mailmaš	81
63. Kui ſa middaki ihhaldad ſiis pua ka ſeddamiöda ellada et ſa ſedda kädte ſaad = = = =	83
64. Kunninga Tallopojäd = = = =	84
65. Hea Maene = = = =	86
66. Laul = = = =	87
67. Head Puimateggiäd = = = =	88
68. Punna = Maarja = = = =	89
69. Tarf Wäliarwallitſeminne = = = =	92
70. Hea Wallitſuſ on tulluſ = = = =	92

Jutt	lebbe	nurka	peält.	
71.	Pitkse Mürriſtamine	:	:	95
72.	Polletamiſſe klaas	=	=	96
73.	Tilloſenne Rahwas	:	:	99
74.	Maa rahwal on ka hea põlv ſiin ilmas ellada	:	:	101
75.	Taimede kaſwamiſſeſt	:	:	105
76.	Hulkoja	=	=	108
77.	Uks lühikenne õppetus mailmast			112
78.	Maaſt, ja neiſt loomateſt, mis ſeäl peäl on	=	=	117
79.	Warras	:	:	121
80.	Wanna Mees	=	=	123

1. Wäetima Lapse Palwe.

Kül paljo kurja nähha saab.
Mo lapse film, kül himmastab
Mo südda pea kurja:
Mind, helde Jummal, õppeta,
Keik kurjad kumbed wiškama,
Et ma ei lähhe nurja!

2. Sõmaaja Palwe.

Sind, armas Jummal, tännan ma:
Mis mulle tarwis, annad sa,
Kül sõmist, jomist, riidet ka:
So õnnistus meid toitab.

Sa põllo wiljad kaswatad,
 Kui sumwe-tuuled lähwitad,
 Ja wihma maale lakkitad,
 Ja päike meil' paistab.

Meilt, armas Jummal, pödra sa
 Keit' willetsused: anna ka
 Meil terwist, ja meid arwita,
 Et tõeka leiba söme:
 Et ikka sanna kuuleme,
 Heäd teeme, kurja põlgame,
 Siin ikka rõõmsast ellame,
 Ja wiimaks onsaiks saame!

3. Hea Laps.

Weike Liso oli üks hea ja lahke süddameka
 laps. Kui ta wahhest ei olnud viete tähhele
 pannud, ehk unustanud, mis Kolmeister olli
 ölnud; siis tunnistas ta sedda warsti, ja ütles:
 „ma ep olle viete tähhele pannud; agga ma tah-
 „han ennast parrandada: olge ni hea, ja üttel-
 „ge mulle sedda weel üks kord!” Kui ta wah-
 hest olli efsinud, ja ta isä ja emma tedda kar-
 ris-

ristasid, siis ei otsind temma mitte ennast wab-
bandada, egga püdnud omma süüd wähhenda-
da; waid ütles: „ma ollen süü allone, ollen
„nuhtlusse wärt, ja tahhan sedda heal meelel
„kanda, agga ärra olle wiyhane mo peäle, kal-
„lis tadife, olle jälle hea, armas eideke! se ol-
„leks mulle wägga kibbe, kui teie mind ennam
„ei armastaks.” —

Kel nisuggone meel on, se on Jummal
ja innimeste meelest armas.

Kuningas Dawid ütles (I Uia rama-
tus, p. 29 s. 17) „Ma tean, mo Jummal,
„et sinna süddant läbbikatsud, ja diged wusid
„on so meele pärrast.”

Kuningas Salomo ütles (Oppetusse
sannades p. 2. S. 7.) „Jummal panneb tal-
„lele oiglaste tõsist asja.”

4. Waene Lapsehoidja.

Üks waene tüttarlaps, kes woera rahwa lapsi
pidi hoidma; istus ja nuttis. Siis küsis
perrenaene temmalt: mis sa nuttad? — „Oh,
„(wastas se waene laps) oh, kui ma mötlen,
„mis minnust wiimaks peab sama; siis pean
„ma küll nuttma. Muud külla lapsed käiwad
„kolitoas, ja õppiwad monda head asja: ja
„minna kaswan ülles kui seawõtid wäljal. Ma

„isfe ollen waene laps, pean teenima, et ma
 „agga leiwa pallokest kätte saan: kust wottan
 „ma rahha, et ma kolmeistri maksan? Ma
 „pean tuhnukses jäema. Ja kes wottab kül
 „tuhnuist omma majasse, kui ta moistlikko in-
 „nimest woib saada? — Ma teeksin heal mee-
 „lel desel tōed, kui mind agga legi se est kōli
 „panneks, et ma woiksin middaki head õppi-
 „da!” — Need sannad hakkasid perrenaese süd-
 „dame peäle, ja temma mõtles isfe ennese jures:
 „ma tahhan hallastada se waese tüttarlapse
 „peäle. Jummal isfe tahhab, et meil peab
 „lahke meel ollema waeste wašta: ja se on se
 „keigesuurem hea tōe, mis meie woime tehha,
 „kui meie keddakid aitame, et ta middaki head
 „woib õppida.” — — Sest päwast astik läl-
 „kitas temma sedda last iggal nädalal monned
 „tunnid kōlituppa: ja sedda ennam se tüttarlaps
 „õppis, sedda truimast ja nobbedamast teggi ta
 „tōed.

Heita armo, ei mitte ükspäinīs ennesa,
 waid ka woera lapse peäle.

„Kes kehwa peäle armo heitab; se laenab
 „Jehowale, ja se tassub ta kätte, mis ta head
 „teeb (Opp. Sannad p. 19. s. 17.)

5. Tõnno ja Niggolas.

Tõnno olli kui üks tullispask, ja ei pannud middaki tähhele: agga Niggolas mõtles igga asja ülle järrele, ja panni keik hästi tähhele. Mollemad läksid ühhel õhtal moisast kojo, mõda maanteed. Tõnno läks eel ja Niggolas tulli ta järrele. Siis leidis Niggolas üht kallist kuld sõrmust. Tõnno tombas jo maggusad und pitkaliste pöesa all kulla ees. Niggolas ärratas tedda ülles ja juttostas temmale omma õnne. Siis hõderus Tõnno ommad silmad, haikotas ja ütles: „Sedda olleksin miinnaki „woind leida: wist sedda se Herra kaotas, kes „mo wasta tulli.“ Niggolas wastas: „Miks „sa sedda siis ei leidnud“? — Tõnno ütles: „oh! kes woib keik tähhele panna“? — Niggolas läks pühha-päwal firriko, ja laskis rästolilt mahha kulotada, et ta nisuggust sõrmust olli leidnud; ja sai pärrast selle käest, kes sedda olli kaotanud, kümme rubla leidmisse palkaks.

Tähhele panneminne on wägga hea asji!

(Opp. Sannad. p. 4, s. I, 20, 25,)

Kuulge lapsed, isä õppetust, ja pange tähhele, et teie saaksite moi stust tunda.

Mo poeg, panne tähhele mo sannad pöra ommad forwad mo kõnnedte pole:

Lassee ommad silmad otsekõhhe watada, ja so silma louud olgo otsekõhhesed!”

Kui sa middagi leiad; siis ärra pea sedda ennesalle, waid anna sellele kätte, kelle parralt ta on!

Kül sagedast suurt õnne leiab,
 Kes targast panneb tähhele:
 Kes suikomisjes rõmo püab;
 Ei ilmaõ õnne leia se! —

6. Duna Seemned.

Meike Marri olli ühhe Duna sõnud, ja tah-tis ka need kuus seemne ürwad mis seal sees ollid, nahka panna. Siis tulli temma wan-nem wend Jaak kolist, ja ütles temmale: „Kui sinna teaksid, õefe, mis minna tean, ei sa sõeks mitte need ouna seemned.“

Marri. Mis sa siis kül tead?

Jaak. Meie kolmeister ütleb, : „Kui kew-„wadel ouna seemned mahha panna; siis woib „igga ühhest seemne ürwast, aegamõda üks „puu kaswada, kes maggusad ounad kan-„nab.“ —

Siis läksid nemmad kahhekeste kapsta aeda, ja külwasid need seemneürwad ühte nurka mah-ha. Ei läinud monda asta mõda, siis ollid neist illosad puud kaswanud. Jaak olli sel wahheajal moisa aednikkult õppinud, et ouna puud

puud igga kolme asta tagaant peawad ümberistutatud sama, kui neist aegsaste ouna tahhetakse, sedda teggi temma, ja aegamõda hakkasid temma puud illosad ouno kandma: ja kui Jaak ja Marri ollid suureks kaswanud; said nemmad ommast kuest pudest, suurt hulka ouno.

Ühhel süggisel, kui nemmad ouno puist mahha wotsid, ütles Jaak: „waat nüüd, eks ep olnud hea, et sa need seemne ümwad ei „pannud nahka?“ — „Ja wist! (ütles „Marri) Agga eks ep olnud ka hea, et sinna „kolis käisid: kus sa nisuggosed head asjad õp- „pised?“ —

Üks hea nou, on kullast üllem!

Arwa arwa halwaks, mis kaswo satab!

7. Wallel on lühhikesed jallad.

Ühhel perrenaesel olli kaks last, üks poeg ja üks tüttar. Se poeg olli wägga haige, ja ihaldas süddame kinnituseks monned sõstramarjad süa. Siis läkkitas emma omma tüttart aeda, pdesast marjo noppima, ja keelas tedda, et ta isse neist ei piddant maitsuma, sest et sel astal wägga kaswinate sõstrad ollid kaswanud, ja et neid agga haigede tarbeks hoieti. Kui nüüd tüttarlaps taggasi tuli; siis küsis

emma järrele, ja tüttar wandus, et temma keelki ei olnud marjadesse puutonud. Agga kui ta suud lahti teggi; siis ollid keel ja mokaad punnased neist marjadest, mis ta olli söenud: ja emma andis temmale witsso selle walletamis- se pärrast.

Kes tött ei raki, kui wannemad ehk üllemad tedda küsivad; se walletab.

Walled saawad ikka wiimaks arwalikkus, ja kes walletas; saab nuhtlust.

Kes noorelt õppib wallestama, se wannalt õppib warrastama.

„Jummal hukkab neid ärra, kes walled „rakiwad, ja teotus jäeb wallelikko innimessele „wiisiks, ja temma häbbi jäeb temmale lõpmat- „ta.” (ütleb pühha kirri Laul 5, s. 7, ja Sira- ki ramatus p. 20, s. 26,)

8. Emma ja Laps.

Weiße Tõnnis pallus omma emmalt pallokest leiba: siis hakkasid nemmad sedda jutto ajama.

Emma. Heal meelel, pojoke, ma tahhan sulle sedda anda; agga kas sa ka tead, kust meie leiba saime?

Tõnnis. Sinna isse, eideke, teggid lei- wad.

Emma. Tõssi küil, ma wotsin jahho ja wett, seädsin taignast, pannin hapnema ja ker-
tima,

lima, ja siis sõttkosin tedda; ja siis läks puid tarwis, ahjo kütta, ja kui ta soe olli, siis walisin ma taignast, ja nenda said sest sõdawad ja maggusad leiwikesed. Wata, mo pojoke, ni paljo lähheb tarwis, enne kui jahhust leiwad sünniwad. Agga kust siis need jahhud wälja tullewad?

Tõnnis. Wiljast. Mõlder jahwatab neid weksil.

Emma. Kust siis willi wälja tulleb.

Tõnnis. Oh, se kaswab maast ülles: mo taat sedda külwas.

Emma. Ei se külwaminne üksi ei piisand. So isä piddi essite kessa kündma, siis sitta peäle weddama, kordama ja ästama, siis seesmed külwama, ja maa sisse kündama ja kinni äestama. Agga, kas seka keik olli tehtud, mo poeg?

Tõnnis. Ei weel, eideke, waid teie leikasidte ruißt, siddusidte wihhud, ahtasidte neid parsille, ja peksidte rehhe.

Emma. Dige kül, mo poeg. — Agga kes teggi siis, et seeme maast üllestoufis? Kes andis kasted ja wihma? kes käs kis päikest paista, et willi küpses sai? kes andis meile terwist, ja las kis meie tõed siggida? kes kaitses meie majad ja põllud keige kahjo eest? — Sedda ei woinud sinno isä, egga ükski muu innimenne tehha. Agga waata, mo pojoke: keikil inni-

mestel on üks suur, näggematta Issa, kes neid wägga armastab, ja nende eest murret kannab. Temma nimi on Jummal. Se Jummal, ehk se näggematta Issa, teeb meie heaks keik sedda, kuhho meie joud ei jätka, sest et meie wägga rammotumad olleme. Meie ello, ja keik head asjad, mis meil on; saame meie temmast. Seddaki leiwapallokest ei saaks sinna kätte; kui Jummal ei annaks. Ja temma ei tahha meist, keige omma heateggode eest, middaki muud, kui et meie tedda sannawotlikkult peame auustama, armastama, ja end temmast rõmustama. — Kui sa tahhad, mo laps; siis tahhan ma sulle eddaspidi ennem Jummalast juttostada. Sulleta sedda mo meele.

Tõnnis. Tee sedda, kallis eideke! magus on mul sedda kuulda. (Laulo ramatus p. 65, s. 10. II.)

9. Ammet ei küsfi leiba.

Kui Hans alles poisite olli, siis käis temma keige suurem himmo, aednikko ammeti peäle: ja kui ta kewadel moisaš waimuks käis; siis panni ta tähhele, ja õppis, kuid aednik ouna puud istotas ja patis ja harris. Kui ta suuremaks kaswas, sai ta haigeks, ja se haigus teggi tedda seest wiggaseks, et ta ei joudnud ennem põldo harrida. Nüüd olleks ta piddand kerjama,

ma, kuj ta muud ühtegi ei olleks moistand. Agga ta olli õppind, kuida auna- ja marja-puud piddid harritama; sepärrast wottis Herra tedda moisa, rohhoaja hoidjaks, ja ta sdi head leiba omma otsani.

Mis ma noorelt õppisin, se ei küssi mult leiba; agga woib mulle wannal eal suurt kaswo saadta.

10. Linno-Pessad.

Klaus otsis keik linno pessad kulla leppikus läbbi, püdis wannad linnud pessade jures, ja piinas ja pikistas linnud ni kaua, kuni nemmad surrid. Sest se tulli, et keik linnud selle kulla jurest ärrahawwisid, ja kewwadel kui keik pdesad linno laulust kiljastasid, ja keik rahwas se ülle rõmus olli; siis olli selle kulla ümber keik kurb ja waike. Agga se est ollid ka seal ümberkaudo sumwel ni paljo ussid ja puddolassi, et ei jäend lehte pdesa: ja rahwoke ei saand marjo egga kapstad. Sest Jummal on keik tarfaste ja kaswuks seadmud. Pissokessed linnud laulwad kennast, ja sõwad omma poegadeka paljo ussid, mis muido lehtedelle ja kapstadelle suurt kahjo teewad.

Jummal tõstis innimest wallitsejaks keige lomade ülle, ja andis temmale lubba, neid omma tarbeks tappada: agga inimenne ei tohhi
neid

neid piinada, egga wallatusse parrast tap-
pada.

II. TALKUSSE LAUL.

Jõsand Jummal, õnnistaja,
Keige wigga lõppetaja!
Tännades sind üllendame,
Sinno heldust õnnistame.

Sinna meie hädda näggid,
Armust meile abbi teggid,
Häddas meile heldust näitsid,
Kohke rõmoka meid täitsid:

Wilja wäljal siggitasid,
Meie waewa õnnistasid.
Bankrid wingosid, kui kandsid.
Kikkust, mis meil põllud andsid.

Oh et meie rõmustades,
Sinno armo mällestades
Sinno sanna kuuleksime,
Laiskust ikka wihtakstime!

Heldust meie Jummal näitis,
 Armo meie peäle heitis;
 Nenda peame end näitma,
 Waeste peäle armo heitma.

Jummalad se hästi tännab,
 Kes ta armo meeles kannab:
 Kes ka heal meelel jaggab,
 Rikkusest mis Jummal jaggab.

12. Mängidest ja rõmustamisest.

Kui Hans, Niggolas, Mihkel, Peter, Tri-
 no, Eiso, Madle ja Ello alles lapsed ollid;
 siis mängisid nemmad, kui neid kolitoast lahti-
 lasti, ja kui illus ilm olli, wahhest monda tun-
 di. Wahhest üks neist laulis, ja tõised tant-
 sisid: wahhest nemmad laulsid keik ühtlasse,
 ühhe illosa puu warjo all. Kui need poisikes-
 sed kurni ldiwad, ehk kiista jooksid, ehk woit-
 lesid; siis pannid nemmad riidet seljast mahha,
 et nemmad neid ei rikkuks. Tassasemad tüt-
 tarlapsed waatsid nende mängide peäle, ja kiit-
 sid sedda, kes tõist woitis. Ugga ilmas ei
 kuuldut neist, et nemmad wiha pärrast olleksid
 ridlenud ehk taplenud: egga pühherdant nem-
 mad riidedeka mudda sees: egga lainud nem-
 mad

mad päewa ajal allasti wee siise ujoma. Ujo-
minne on hea terwißelle, ja puhhastab ihho
tolmust. Kui nemmad tahtsid ujoda; siis teg-
gid nemmad sedda dhtal pimmedas, ehk otsisid
üht nisuggust korwalist paika, kus rahwas neid
ei nähnud allasti. — Ja nenda jäid nemmad
ikka terweks, ja ollid rõõmsad, ja iggamehhel
olli hea meel, nende hea laste laitmatta rõõms-
tamissed nähhes.

Keikil innimestel on lubba, ennast moistlik,
kul wiisil rõmustada: agga hul illo ja mäsja-
minne on keeldut.

Üks moistlik inimenne otsib rõmo ja hinge
jahhotamist, et ta sedda parremast ja rõõmsa-
mast pärrast omma tōed woiks teha. Agga
se olleks jōlle, kes ikka jahhotamist takkanouaks,
ilma tōed teggematta.

Olle moistlik kui sa ennesalle hinge jahho-
tamist otsid; siis woid sa ennast ikka rõmus-
tada.

13. Weike Warras.

Weike Peter olli wahhest omma wannemadte
ja wendade taggant, monda wāhhest asja war-
rastanud. Üksford leidis temma emma tedda
warrastamast: ta ütles sedda isfale, ja nemmad
piddasid noud, sedda pahha last hästi nuhhelda.
Peter nuttis kowwaste ja wabbandas ennast,
üttel-

ütteldes: „egga ma suurts asja olle ärrawarras-
 „tanud” — Agga temma moijilif isä wastas
 „temmale: selle pärrast ma sind kowwaste
 „nuhtlen, et sinna tühja palja asja wõttes, ei
 „õppiks, suuremad asjad warrastama, ja se
 „läbbi wõlla peäle ei saaks”.

„Kel algmisses julgust kül on, üht suna
 „ehk maria warrastada; kül se wiimaks rah-
 „hasseki putub, kui ta agga selle kallale peäseb.”

„Eddaspiddi ärra sa putu ühhesseki asja,
 „ilma selle lubbata, kelle pärrast ta on”!

Teie ei pea mitte warrastama! (ütleb
 Jummal. 3 Mos. p. 19. s. 11.)

14. Rahhesuggosed Wennad.

Rarel auustas ommad wannemad, sest ta kuulis nende sanna, ja kandis ikka hoold, et ta nende meelt ei pahhandaks. Agga Klaus teggi mis ta meelest hea olli, panni õppetaja head nomimissed naeruks, ja ei holind wannematte sannast ühtegi, ja teggi omma tolwaste kombede läbbi omma wannemadtele monda tülli ja meeslehaigust.

Kui nemmad nüüd mollemad täieks meheseks saiwad; siis wottis moisa wannem Karlid ennesalle kutsariks. Seal moisas wottis ta ennesalle ühhe hea ja warma naese, sõi hõlpsal wiisil

wiisil omma leiba, ja ellas rõmsad päewad, fenni kui ta pea halliks läks. Kui ta nüüd wanna olli; siis laskis Herra tedda moisast lah- ti, ja andis temmale head ello asjed ja maad, kus temma omma naese ja lasteka rahholiste ellas, fenni kui surm tuli tedda korrutama. —

Agga Klaus jäi ikka tuhnuks, ja ei moi- stand egga wiitsind tōed tehha. Tedda pandi ikka sullaseks santi tallopoegade jure, sest ükski hea majamees ei tahtnud tedda wastowōtta. Wimaiks läks temma sigguriks; agga ei seki halw ammet joudnud tedda toita. — Kui ta wannaks sai; k̄ais ta kerjamas Karli ukse ees. —

Uuosta is̄sa ja emma, ja kuule õppetaja sanna, et sinno k̄assi h̄asti k̄ais. (ütleb Jum- mala sanna)

Kui hõlpsalt tahhad leiba süa;
Siis olle kerme õppima,
Ja ärra ilmas laiskust püa!
Ei ükski tuhnuft ihhalda. —

15. Pui-Rikkujä.

Hans teggi head meelel tuhja tōed ja koerust. Kui ta wahhest seppa pajas k̄ais, kirwest ehk sahka karrastamas; siis ei jätanud temma üht-

ki noort puud ilma putomatta, waid katus is-
ka fore külles, kas kirwes ehk sahk tarraw olli.
Moisawannemad ollid kahhe pool teed lasknud
puud mahya istutada, ja nende meel olli ikka
haige, kui nemmad neid koritud leidsid. Nem-
mad pannid sepärrast wahti puude jure, ja se
tabbas Hanso puude kallalt, ja wottis tedda
kinni. Temma sai hirmsaste nahhapeäle, ja
pidi peäleki need rikkotud puud, ommast pal-
kast maksma. Siis ütles Hans: „egga minna
„üksi sedda kahjo olle tehnuud, mu rahwas ka on
„puid korinud.” — Agga moisawannem was-
tas: „sind olleme meie tabband, ja mitte neid
„tdisi: olled sinna tdisi näinud puid koriva;
„siis olleksid sinna sedda piddant ilmutama, ag-
„ga mitte nende pahhad kombes õppima”!

Nisugguste kelwide koerusse läbbi, lähheb
monni hea assti raisko, mis muido korda läh-
heks.

Hoidke ennast, kurja ja tolwaste innimeste
wiisid wõtnast; muido teie nahk peab wahhest
ka sedda kahjo maksma, mis mu rahwas enne
teid on tehnuud.

Ärra kaetse kurja innimesi, ja ärra ihhal-
da nende jures olla! (Oppe: sannad p. 24.
s. I.)

16. Lastelle lähheb moistlikko rahwa õp-
 petus tarwis, et nemmad rummalaks
 ei lähhe.

Weiße Simmo olli wahhest wanna rummala
 naeste juttud kuulnud, ja need ollid tedda ar-
 raks tehud. Agga temma issa olli üks moist-
 lik mees. Ühhel pühapäwal läks temma tõise
 küllasse, omma onnopoega katsuma, ja wottis
 Simmo ennesa kasa. Taggasi tulles wiwisiid
 nemmad ni kaua, et päike jo olli lojale lainud,
 kui nemmad alles tee-peäl ollid. Taewas olli
 selge, ja kuu tärta tousis nende selja tagga.
 Simmo waatis ennesa ette mahha, ja näggi
 seddamõda kui ta käis, ennesa ees middaki
 musta liikuwad. Siis ehmatas ta wägga,
 hakkas omma issa kätte kinni, ja küssendas:
 „Taat, taat,! ennäh koddokäiad” — Issa
 kostis: „mis rummala jutto sinna ajad? Kus
 „on sinno koddokäiad”? — Simmo näitis
 sõrmeka mahha, ja ütles: „näe, näe, seal ta
 „liikub”! — Issa näggi, et se temma enne-
 sa warri olli, mis kuuwalge maa peäle warjas,
 ja ütles: „sedda koddokäiad tahhan ma warsti
 „so kätte tua: seisa paikal”? Nüüd läks tem-
 ma ni kaugele eddasi, funni ta selle warjo pea
 otsa sai, siis pöras temma ümber, ja tulli otse
 selle warjo kohhal Simmona pole. Simmo
 hakkas wärrisema, kui ta näggi, et se must
 temma

temma isä rinna ees, ikka suuremaks ja suuremaks käswas. Nüüd seisib isä temma ees, ja ütles: „säh nüüd omma koddokaiad! wotta „tedda kinni”! — Simmo ei tahtnud algmis- ses: agga isä kässo peäle sai temma julgetš, hakkas keigest wäest, mollemadte kätēka kinni, ja ei saand ühtegi muud kätte, kui omma isä wammust. Siis hakkas isä naerma ja ütles: „waat mis rummal pois sa olled! Põra üm- „ber, ja wata ennesa tahha, seäl paistab ku- „walge! kullab sa wahhest koddokaiad pirotulle wal- „gusel mängisid ja hüppasid, ja ollid rõmus „nähhes, et so warri seina peäl tantsis. Nende „da kui pirowalgus pimmedas, warjo nende „asjadest teeb, mis walgusse ette tulleswad; „nenda teeb ka kuu walgus, ja igga walgus. „Sepärrast, mo poeg, õppi hästi tähhele pan- „nema, et sa wahhed ikka teeksid, asja ja „warjo wahhel: ja ärra lasse ennast rumma- „la rahwa juttodest ehitada, üht asja kartma, „mis ilmas ei olle olnud, egga ühheleki woi „kähjo tehha”.

Wägga dnnis on se inimenne, kes tar- kust leiab, ja se inimenne, kes moistust kätte saab. (ütleb Salomo Öpp. Sannades, p. 3. s. 13.)

17. Kuida sa asja ajad, nenda ta forda lähheb.

„Ei tea kust se tulleb, (ütles Tomas) ei mo
 „piddo lähhe milki wiisil forda: ma ollen ikka
 „tuskane, mu rahwoke mind ei armasta, ja
 „saggedaste ma saan nahha peäle”. — „Sed:
 „da tahhan minna sulle õlda, (wastas Peter)
 „kust se tulleb: sinna olled laisk tdeteggia, sin-
 „no südda tunnistab, et sa paljo koerust teed,
 „sinna kannad waeno ommas süddames mu
 „rahwa wasto, ja sinno teggud on saggedaste
 „nisuggosed, et wannemad neid peawad nuht-
 „lema. Selle wiisika ei tohhi sa tõist luggo
 „loota: sest kui sa nenda ommad asjad ajad;
 „siis ärra panne immeks, et nemmad nenda
 „forda lähhewad.”

(Sirak ütles, p. 7. s. 1. 2.) Ärra tee
 kurja, siis ei saa kurjus sind kätte: seisa rah-
 ho sest, kes ülle kohtone, siis lahku üllekoh-
 tone so jurest ärra.

18. Hiire Lõks.

Üks wanna ja üks noor hiir hulkosid ümber
 ühhe hiirelõksu, ja selle raswa hais, mis seal
 sees olli, hakkas nende nennasse. Se wanna
 hiir püdis kaua selle raswa kallale saada, ilma
 et temmal tarwis olleks, lõksu sisse menna:
 sest

sest jo ta kül enne olli näinud, et tõised hiired senna sisse ollid kinni jänud. Kui ta nüüd sedda raswa kätte ei saand; siis läks ta ärra. Agga se noor hiir ei wotnud kawa järrele mõtelda, waid läks kohhe lõkso sisse, ni pea kui ta ust leidis, ja hakkas ahnest sedda raswa nahka pannema. Seddamaid kui ta raswa külge puutus; langes üks temma taggand kinni. Kui ta koht nüüd täis olli; siis tahtis ta jälle wälja menna; agga üks olli kinni. Kül ta püdis iggast nurkast wälja puggeda; agga ei peäs nud, waid pididi parrast nalga surrema.

Wannus saatab tarkust, ja õppetab kahjo eest hoidma: agga nennatarkus ja rummalus, on need asjad, mis noort rahwast sagedaste õpparduse sisse saatwad. Separrast ei peaks se, kes noor on, mitte omma ennesa tarkusse peäle julge ollema sest et ta isse-ennast ei jowa tallitseda.

(Sirak ütleb: p. 3, s. 27.) „Ühhe sure-
„lisse tühja arwamiselle ei saa õhto, sest kur-
„jusse taim on temma sees juurdonud”.

Wägga suur õnn on se noore rahwale, et wanna inimeste õppetused ja noomimised neid kahjo eest hoidwad.

Kes end annab noomida, se ei satto kahjusse: agga se nennatark, kes õppetust põlgab; lähheb raisko.

19. Moistlik Emma.

Marril olli paljo lapsi; agga temma hoidis ennast tarkaste, et ta üht last ennem ei armas-
tand, kui tõist. Kui wahhest ühhel lapsel illo-
sam näggo olli, kui tõisel, ja kui se laps wallato
ja tige olli; siis ei andnut ta temmale armo,
waid nuhtles tedda kowwaste. Sest temma
ütles ennesa meeles: „Jummal on mulle neid
„lapsi keik andnud: igga üht Jummal minno
„käest jälle küsib. Armas Jummal, anna
„mulle diged moistrust, et ma jouaksin neid kas-
„watada kolbolissiks innimesiks!” — Kui
üks temma lastest surri; siis olli ta südda kurb,
agga temma ei lainud jolledaks. Temma teggi
keik mis ta agga joudis tehha, et ta omma lapse
igga pitkendaks; agga kui üks ennem ei ait-
nud; siis kütis temma Jummalad, ni pea kui
walli kurbdus temma süddamest sai lahkonud.
Sest temma ütles: „egga mo laps sepärrast
„hukkas olle, et ta surnud on. Ma tean Jum-
„mala sannast, et hing ei surre, waid ühhe
„parrema ja iggawesse ello pärrib”. — Tem-
ma näggi ka rõmo omma lastest, ja nemmad
kaswasid kolbolissiks innimesiks.

(Sirak ütleb. p. 30, f. 2.) „Kes omma
pojale hirmo annab; saab temmast rõmo tun-
da, ja temmast kiteldakse tutwade seas.

20. Jomakoer.

Piltri Jaan ja Matsi Udo, läksid kahhekeste moisa asja linna. Jaan olli kaunis maja-meis; agga Udo olli üks jomakoer. Koddunt ärramennes maenitses Jaan Udut, et ta ennast jomisse eest hoiaks, sest et nende Moisa wannem walli mees olli, ja Udole üht hea nahhatait olli tootand, kui ta ommad asjad diete ei ajaks. Agga Udo wastas: „egga selg kaero kaswata: „ja egga mees nahhataiest ei surre”. — Eestimisses kõrtsis, tee peäl, kus nemmad hobbofi puhkasid; hakkas Udo suud filmad täis lakko-ma, ja jobnust peast sai temma ülbeks, ja hakkas töieste teekäia rahwaka riido: need peksid tedda armotummalt. Agga ei Udo sest weel tarkemaks saand. Kui nemmad demajale saidwad, siis tassus Jaan leige esmalt omma lojust, panni kaerakotti worjole, et lojussed kallale ei peasnud, ja siis läks ta sisse leiba wõtma ja maggama. Agga Udo wõttis esmalt pari suutait wiina pohmelust, ja siis wast läks ta hoost tassoma. Jobnust peast jättis ta Kaerakotti suud kinnipannematta, ja läks tuppä. Ei ta südda leiba wasto wõtnud, sest et pea põris: sepärrast hakkas ta nüüd jälle uest joma, ja ei tulnud õlle kanno jures keigel desel und temma silma. — Hommiko puhtel toussis Jaan ülles, jotis ja sõtis omma hoost, ja katsus omma koor-

ma järrele, kas keik weel paikal olli, ja leidis keik hästi. Agga Aldo kaerakotti ollid kitsed tuhhendanud, ja temma leiwa kotti ollid sead lõhki kiskunud, ja teeroga nahka pannud. Aldo piddi nüüd pitkali heitma maggama; agga Jaan wiis tedda pool wäggise wälja, hobbofi rakkendamama. Mis nou olli Aldul? — Temma naeine olli temmale pari rubla rahha kasa andnud, et ta se est krasid ja ühhe wofki piddi linnast tooma. Aldo ennesa monni tibbo rahha ollid jomisselka otsa saanud: ei temmale jänud muud noud, kui et ta naese rahhaka jälle kaero hobbofelle, ja leiba ennesalle piddi ostma, sest et pitk tee weel ees olli. Sel päewal olli suur pakkane ja tuisik: sepärrast wõttis Aldo weel monne suutait wiina külma wasto: heitis kummoliste koorma peäle: ja nenda hakkasid nemmad eddasi minnema. Kui nemmad wähhemaad said káinud; siis uinus Aldo maggama. Omma kaerakotti olli ta jobnust peast santisste kinnipanud: se kaddus tee peäle, ja suur külme wõttis temma mollemad jallad árra. Jaani jalga ka külme hakkas kinni; agga ta olli selge mees, ja jaksis josta, et külme ei saand temmale liiga tehha. Kui nemmad sõetmisse paika tullid siis árratas Jaan Aldud ülles; agga se ei saand jalga alla, sest nemmad ollid tuimad. Ei olnud ta kuiti kaua sojas toas olnud; siis hakkasid temma jallad hirmsaste wallotama ja paisetama,

ma, et ta ei jaksand maast liikuda. Jaan teggi temmale weel sedda sobbrust, et ta temma hoost tassus: agga kaero ei saand se waene lojus, need ollid kaddonud, ja Jaanil ep olnud ka ennam, kui ennesa tarbeks. — Nenda lãssid nemmad ikka wãhhe hawalt eddasi: agga ei Aldo saand tarkemaks, waid joi ikka wiina peãle, et ta jalgade wallo unnostaks. Kõul olli Jaanil ausal mehhel tulli, selle koeraka.

Linnaš teggi Jaan keif ommad asjad selgekš; agga Aldo ei teãdnud taewast egga maast. — Taggasimennes panni Jaan keif kallimad asjad omma koorma peãle, ja muud tũhja paljast asja panni ta Aldo ree peãle. Tee peãl wãssis Aldo hobbone árra, sest et ta nãlga olli nãinud, ja Jaan ei woind tedda oota, waid lãks eddasi, ja jãttis tedda mahha. Kui Jaan kojo sai; teggi ta arro ommast teekãimissest, ja juttostas keif, mis luggo temmal Adoka olli olnud. Moissamannem olli wãgga rahhul temma asja ajamissẽka, ja andis temmale ùht rubla meeleeheaks.

Kaks pãewa pãrrast, joudis ka Aldo kojo. Mi kaua kui temmal weel rahha tenga hinge tagga olli olnud; olli ta jonud: agga kui se sai lõppend; siis wast hakkas ta pea selgine-ma. Nũud leidis temma, kuida temma jallad ollid hukka lãinud: sest nemmad ollid tãis hawo, ja kũlma, ja weel ennam wiisawihha

olli nende sisse mennud. Moisa asjad mis ta
 peal ollid; olli ta muist lastnud kadduda,
 muist raisko menna. Kõl olleks ta nüüd, nen-
 da kui muuki kelmide wiis on, paggo lainud;
 agga temma jallad ei kannatand sedda mitte.
 Ei jäend temmale muud noud, kui et ta hillo-
 keste kaja pole läks: sest ta mõtles: „Kes teab,
 „ehk Herra jättab mulle andeks, kui ta näeb,
 „mis willets ma jo ollen”. Siiski ei julgend
 ta mitte wõrwi moisa menna; waid läks omma
 kullasse. Ni pea kui Herra kuulda sai, et ta
 seal olli; siis läkkitas ta temma järrele. Udo
 tahtis ennast seka wabbandada, et ta haige
 olli; agga Herra lastis tedda wäggise moisa
 tua. Nüüd piddi ta temma arwo teggema om-
 mast teekaimisest. Kõl nüüd waeße mehhe
 louad wärrisesid: ja ta tahtis ennast wabban-
 dada, et keik äppardus kälma siin olli. „Agga
 „Herra küssis temmalt: miks siis Piltri Jaan
 „ommad asjad ni hästi wois ajada? Miks siis
 „kõlm temmale liiga ei tehnud”? — Selle küs-
 simisse peäle ei teadnud Udo middaki wastada:
 sepärrast lastis Herra tedda aita jure wia, ja
 tedda nenda nuhhelda, et ta seest wiggaseks sai.
 Udo naeselt ei olnud halle meel temma pärrast,
 sest et ta temma rahha olli ärra pillonud: waid
 ütles: „se kullus sulle, miks sa ei wotnud hea
 „rahwa fanna kuulda”! — Peäleki wottis
 Herra tallo Udo käest ärra, ja ommast wähhes-
 fest

sest warrandussest piddi temma need asjad maksma, mis ta olli lastnud raisko nienna. Siiski hallastas Herra temma peäle, ja maksis welskeri, et Aldo omma jalgade hamadest ei pidand surrema. Agga welsker ei woind temmale muud abbi tehha, kui et ta temma labba-jallad alt mahha leihas. — Müüd piddi Aldo keige omma ello aja, tükade peäl ja karkode nojal, waese wiisil kerjamas kaima. Agga se sai pea ilmsiks, kuida Aldo ommad jallad olli kaotand, ja wäga wähe innimesed hallastasid temma peäle. Müüd olleks ta kül wahhest suutält wiina wötnud et ta omma murred ja willetust ärraunnustaks: agga ei temma tohtind tilkolestki wötta, sest et ta seest wiggane olli, ja wiin temmale hirmsa wallo teggi. Wiimaks tappis nälg tedda ühhe aja äres.

Sesinnane jutt woib meid õppetada, mis hirmus luggo innimeselle tulleb kes jomisse anneti ülleswottab. Se on üks pahha wiis, kelle nuhtlus, Jummal seadusse järrele, ikka jalla peält järrele tulleb.

Lapsed, hoidke ennast wiina jomisse eest, kui tulle eest!

(Salomo ütleb: õpp. sannades. p. 23, s. 21.) „Lakkoja ja prassiija saab waeseks: ja „tuffomine teeb, et peab ride-hilpyd selga „pannema.“

21. Hea aesi on, Jummal peäle loota.

Karel olli kahhe täistkümmne astane pois, kui temma emma surri, kes lesse põlwes tühjal ajal, isse ennast ja omma poega waese wiisil olli toitnud. Kui temma surri, siis maksid Moosawannemad puserki ja haua rahha, ja hea kulla rahwas wiis tedda mahha, ilma mattukse joduta. Kui nemmad tedda said mulda pannud; siis käis Karel kullas, healt rahwalt leiba pallumas, ja pakkus ennast igga ühhele, kes temmale middaki andis päiwiliseks, kui tedda agga legi tahtis piddada. Se jures lotis ta Jummal peäle, kes temmale ello olli andnud, et ta tedda ka eddaspidi mahha ei jättaks: sest temma emma olli tedda heaks ristinnimesse lapses üleskaswatanud. Wiimaks käis Jummal Moosawannema suddant: se wõttis tedda omma noore pojale poisiks. Kui se noor Herra ni suureks kaswis, et temmale üks kolmeister woeti, siis sai Karel lubba, ka selle kolmeistri jures käia, ja temma õppis monda head asja. Kui Moorherra mehheks sai kaswanud, ja reisisima läks; siis sattus ta ükskord mortsulade sekka: agga Karel peastis tedda omma truusse ja julgusse läbbi, nende kimoust. Se est panni Herra tedda pärrast junkro assemelle; sest ta moistis hästi kirjutada, ja olli pealeki moistlik ja truu mees.

Loota Jummalala peäle, sest temmale on se kerge assi, kehwa rikkas tehha.

(Sirak ütleb: p. II, s. 21.) Jõsanda and jäeb jälle nende jure, kes Jummalad karwad.

22. Hea Ummardaja.

Raddri olli teenimas ühhe kurja tallo rahwa jures, kes temmale kassinasi süa andsid, ja ikka söimasid ja idiwad. Raddri olli waene, agga jummalala kartlik laps. Temma pallus saggedast Jummalad ja ütles: „Oh sinna armas Jummal, kâna ommetiggi, kui se sinno hea tahtminne on, minno perrewannemadte süddant minno pole, et nemmad minno wasto ni kowwad ja armotummad ei olleks! Agga kes teab, ehk willetsus on mulle tullosam? Kes teab kuidas ma head päewad kannaksin? Ehk minna wahhest uhkes ja wallatumaks lähheksin, kui mo kâssi hästi kâits! Sinna sedda keigeparremast tead Jõsand minno Jummal! Anna mulle kannatlikko süddant, ja aiata mind, et ma ikka truu ollen, ja warni tõele, kui ma ka santi palka se est saan. Kõl sinna Jõsand keik hästi teed, ja ommal ajal mulle rõmo annad”.

Üks wanna rikkas ja hea lest naene, panni tãhhele, et Raddri nisuggone hea laps olli; se pãrrast wõttis ta teoda ennese jure. Ja et tem-

temmal ennesal lapsi ja pãrrijad ei olnud; siis pãrriis Kaddri wimaks keik temma warrandust.

Jummal tunneb õiged rõmo tundi, temma teab millal se meile tullus on.

23. Hea Sullane.

Uebo Mart olli haige, ja pididi sepãrrast keik maja murred ja tded, sullase hooleks jãtma. Nõs nurjato sullane olleks nõud ilma jãrrele kulajad, holetummaks ja laisaks lãinud: agga Marti sullane ei olnud sesuggone; waid temma olli nõud kahhewõrra warm tdele, ja kandis suuremad hoold, et ta keik hãsti teeks; Wahhest ütles ta isseennesa meeles: „oot, oot! „kõl mo perremehhe südda peab rõmus ollema, „kui ta mo truust nõhha saab. Kõl temma „usfinaste pãrrast omma haigust jãlle kossub, „kui ta keik hãsti leiab, ja ei tohhi ennast wih- „hastada.” —

Mart sai pãrrast terweks, ja kui ta leidis, et sullane ni hãsti olli maja piddand; siis andis ta temmale omma tũttart naeseks, ja wõttis tedda koddowãikes. Martil ei olnud poega; sepãrrast, kui ta surri, siis sai temma wãimees perremehheks, ja pãrriis keik temma warra.

(Jesus isse ütles: Matt. p. 25, s. 21.)
„Sinna hea ustaw sullane, sinna olled wãh-
„heses

„heses uštaw olnud: minna tahhan sind ülle
„paljo panna”.

(Sirak ütleb: p. 7. s. 22.) „Ühhe hea
„sullase peab so hing armastama”.

24. Laste Laul.

Heal meelel tahhame,
Wennad, koi minna!
Meie õppetaja, se
Kannab hoolt, et senna
Tuls ja tüddimus ei saa:
Temma sanna hakkab pähha:
Kergest woib seal õppida,
Kes ei pua koerust tehha.

Kui siis suureks kaswame
Käib meil ikka hästi
Kässi, kui ka prukime
Laewa anded hästi. —
Kes siin wannemadtele
Tõeka puab digust tehha;
Wannemadte käest saab se
Ikka jälle digust nähha.

Keik meil tulles Jummalast,
 Önnista need sannad,
 Jummal, mis maast maddalast
 Sa meil kuulda annad!
 Küül siis meie kulla sees,
 Head kumbed tunnistawad,
 Et sind truiſt iggamees,
 Ja ka lapsed auuſtawad.

25. Karjane.

Ühhel hommikul, kui taewas selge, ja wägga hea ilmoke olli; ajas üks karjane omma karja ennesa ees metsa. Temma lõppetäs ühhe waimolikko laulo luggemast: sest temma ei lätanud ial koddund wälja, ilma omma lauloramoto kasa wotmadta. Siis ollid head mõtted Jummal peäle temma süddames tousnud. „Jummal! (ohkas ta ennesa jures) Jummal, sinna olled wägga auolik ja helde! Mis illus on keik, mis sinna olled tehnuud! Mis önnis ollen minna, et mul woimust on, sind kiidta! „Minna ollen siin üksipäinis; agga sinna Jõs sand näed ja tunned mind. Müüd tahhan minna ka truiſte omma ammeti üllespidada: „ma tahhan püüda kahjo ärrakanda, ja head tehha: sest se on Jummal tahtminne. Ja „mis

„mis läbbi woin minna waene omma tänno
 „Jummalalle parremast üllesnäita, kuid seläb:
 „bi, et ma süddamest temma sanna kuulen”. —
 Ja sest päwast astik, ei olnud temma ilmaš
 joude, nenda kui kül mu karjaste ja kõrre-laste
 wiis on; egga heitnud maggama, misläbbi
 wahhest lojuksed ausa rahwale suurt kahjo tee-
 wad: waid, kus ta ühhe aja auko leidis, seäl
 wõttis ta witso, ja kohendas sedda: ehk ta
 otfis head rohhud ülles, ja foggus neid kokko:
 ja kui weistelle wahhest haigus külge tulli; siis
 andis ta neile neist rohtodest, Ja Jummalala ab-
 bi läbbi saiwad nemmad terweks. Ühhe sa-
 naka, temma püüdis keigest wäest head teha.
 Se olle siis küllarahwa meele pärrast: ja nem-
 mad ei lošknud temmale ühhestki asjast puuto
 olla, kui temma jo wannaks, ja rammotumaks
 sai.

Tee tōed, ja pallo Jummalad!

(Sirak ütleb: p. 31, s. 26.) „Keik omma
 „teggude sees olle udriš, siis ei juhto sul ühte:
 „gi wiggadust”.

26. Kahke süddameka Laps.

Üks kerjaja ütles ühhe wabbatmehhe lapse was-
 to, kellel iggas käes üks leiwatük olli: „armas
 „laps, mul on nälga hädda käes! jagga min-
 „noka omma pišfema leiwa palla poleks”! —

Ja se laps andis temmale omma suurema lei-
watükki hopis, ja olli rõmus nähhes, kui se
kerjaja sedda maggosa suuka sõi. Siis ütles
se kerjaja: „nüüd olled sa mind waest nälgast
„sõetnud: Jummal dnnistago sind se est, sin-
„na hea laps“! — Ja kui se laps suureks kas-
wis; siis käis temma käsfi hästi.

Jummal täsub sagedaste jo siin maa peal
nende kätte, kes head teewad ja liggimest arma-
stawad.

27. Tännalik Poeg.

Karli keige suurem himmo temma lapse eas,
käis se peäle, et ta tähhele panni, kuidas põldo
digel ajal ja diere piddi harritama. Kui ta
mehheks sai; woeti tedda moisa kubjaks: ja et
ta sedda ammeti hästi ja truište üllespiddas, ta
seäl jures olli õppind kirjotama; siis panni Her-
ra tedda wiimaks junkruks, ja andis temmale
suurt palka. Noorelt olli temma õppinud, kas-
sinaste ellama; sepärrast ei woind temma keif
omma palka kullotada, waid temmale jäid iggal
astal menned rublad järrele. Siis tullid tem-
ma waene wanna isä ja emma temma meele,
ja temma läkkitas neile iggal kuul rahha, et
nemmad palkalissi woisid piddada, kes nende
est moisa päiwi teggid. — „Se on minno kei-
„gesuurem rõdm (ütles Karel wahhest) kui ma
„mõd-

„mõtlen, et mo isä ja emma, wannal eal,
 „minno läbbi hõlpsad päwad ellawad, ja et
 „minna sedda head, mis nemmad minnole on
 „tehnud, ühhelki wiisil woin täsfuda”.

(Sirak ütleb: p. 3. s. II. p. 7. s. 28. 29.)

„Laps, olle abbiõs omma isäle temma wan-
 „nuõses, ja ärra kurwasta tedda temma ello
 „ajal. Auusta omma isä feigest süddamest,
 „ja ärra unnõsta omma emma lapse waene.
 „Mõtse et sa neist olled sündinud, ja mis woid
 „sa neile jälle täsfuda, nenda kui nemmad sulle
 „head teinud”? —

28. Kadde nabori Naene.

Ühhel perrenaesel olli hea tallo, ja weiksed,
 et ei woid tõisel parremad olla: siiski ei so-
 wind ta ühheleki linnimeselle middaki head.
 Dhtal, kui karri fojo tulli, siis astus ta wer-
 rawa suhho, ja wihhastas ikka ennesa süddame
 sees, kui üks kaunis lehm möda läks, mis na-
 bori pärralt olli. Kui ta wäljal head linnad
 näggi, mis temma pärralt ei olnud; siis ütles
 temma: „ei moista minna mitte, kuida need
 „innimesed sedda teewad: leiõ siggib neile,
 „ja lähheb hästi korda.” — Siiski ei saand
 temma kaswo sest, waid teggi ennesalle peäleki
 kahjo. Sest, et ta ikka tigge olli ja riidles;
 siis olli ta ka ikka haige seggane. Ühhel kõrral

Kuulis temma, et kullakubja naene, ühhest wannalt täddilt, olli sadda rubla pärrinud: seülle mihhastas temma nenda, et ta sest soja tõwwe-se langes, ja ärra surri, omma parrajal eal.

(Sirak ütleb: p. 14, s. 8, 9.) „Kurri on „se, kes silmaka kadde on nähhes, filmad ärra- „põrab, ja tõised põlgab”.

Tiggeda üllekohhus ei siggi!

29. Sõbber Häddas.

„Wadder! minno tõised hobbosed on teerei- „sul, ja se mis mul koddoo on, sai tänna rabba- „tud. Oh et mul üks sõbber olleks, kes mo „kulwatud herved maa sisse kunnaks, et taewa „linnud neid ärra ei sõe. Olle mehheks, wad- „der, ja tee mulle abbi, ühheks poleks päewaks „agga; sinno herved on jo maas”! — Nen- „da räkis Hans, Kristiani wasto: ja Kristian kulis temma palwe, ja aitis tedda. Sest ajast olli Hanso meel wägga hea Kristiani wasto, ja ta kiitis tedda saggedaste, et ta tedda sel korral häddast olli peastnud.

Kes häddas meile abbi teeb; se on bige sõbber.

(Sirak ütleb: p. 6. s. 15.) „Üks uustaw „sõbber on üks tuggew warjopait; kes tedda „leiab, se leiab õnnistusse warrandust”.

Kellel abbi tarwis lähheb, se peab alland-
 likkult abbi pallume: je ei pea pärrast unnosta-
 ma, omma tännalikkõ süddant sellele üllesnäita,
 kes temmale abbi teggi.

30. Riidleminne satab rahwast raisko.

Ühhe kulla rahwas olli kaua aega rahho sees
 ühheskous ellanud, ja keif nende tallo-
 aasi olli hästi forda lainud: agga se kulla olli
 kahhe walla järrele, ja nende pallud ja
 heinamaad ollid seggamiiste ühheskous.
 Ühhel pühhapäwal, kui perrenaesed
 ühhes seltsis ollid; sattosid kaks
 neist, ühhe tühja palja asja pärrast
 rüdo, ja nenda kowwaste, et nemmad
 wiimaks tõine tõise karwo hakkasid:
 tõine olli tõisest, tõine tõisest
 wallast. Need kaebasid pärrast sedda
 luggo omma meestele, ja püüdsid
 neid tõine tõise wasto ärritada.
 Siis sündis kadedus selle rahwa
 wahhel, ja keele kandminne. Wiimaks
 saiwad nemmad tüllisse, põllo- ja
 heinamaa rajade pärrast, ja igga
 mees kaebas ommas moisas
 tõise walla rahwa üle, ja laimas
 neid. Se läbbi sai Moisa wannemadte
 südda ka kadedaks, ja ei saand
 nemmad sedda tülli ilma tallitsedtud,
 kui et nemmad piddid linna
 kochto ette minnema. Seal siis
 monda asta ja paljo rahha
 kullus, enne kui kochhus
 mois selle rio üle õigust
 moista. Et nüüd se riid
 selle

Kõlta rahwa parrast olli tousnud, ja et ka se
 asfi nende heaks kohto ees aeti; siis pannid
 Moisa wannemad selle rahwa peäle, et nemmad
 keik piddid maksma, mis kohto ees tulli maks-
 ta. Wiimaks moistis kohhus digust nenda, et
 igga ühhele, parrast kui enne, temma põllo- ja
 heinamaa-jaggo piddi jäema. Agga selle rahha
 kullotamisse ja tee kaimiste läbbi, mis sejures
 tarwis läks; ollid keik need tallomehhed ni keh-
 waks lainud, et nemmad waewalt joudsid omma
 pead toia; ehk nemmad kül enne keik rikkad
 mehhed ollid olnud.

Waat ni suur willetsus woib ühhest wähhes-
 fest asjast tulla, kui inimenne waenole maad
 annab ommas süddames.

Rahho toitab: riideminne rikkub!

(Sirak ütleb: p. 8, s. 4.) „Ärra waidle
 ühhe lobbaka ja ärra kanna puid temma lõeke
 peäle”!

Moistlik annab järrele!

(Jummal ütleb. 3 Mos. p. 19. s. 16)
 „Sa ei pea mitte kui keele kandja omma rahwa
 „seas kaima”!

31. Issa ja Poeg.

Ües moistlik issa ütles ütšford omma poja
 Simmonalle: „Poeg, sinna olled praego om-
 mas sõmaaja palwes luggenud, et Jummal
 „meile

„meile needfinnadseid anded peaks õnnistama,
 „mis meie temma läest olleme wastowotnud.
 „Kas siis Jummal meile sõmist on andnud”?

Simmo. Ja wist, taat!

Jssa. Minna arwan, et meie sedda omma
 tõe läbbi ennestelle olleme saatnud: ja sinno
 eid keitise leend ja kandise lauale.

Simmo. Agga meie ei woiwad teha, et
 kapstad kaswawad: meie ei woiwad wihma saada,
 ta, egga päwapaisted: egga woiwad meie isse
 ennestelle terwist anda, mis meile tarwis läks,
 et woisime maad harrida; egga woiwad meie
 wett egga tuld lua, mis keituselle tarwis läks,
 egga woiwad teha, mis paja all põllesid.

Jssa. Kas siis sinno rided ka Jummal
 ande on? — Neid woiwad osta —

Simmo. Ja wist! taadik: sest need teh-
 hakse ehk linnast, ehk willast. Agga linnad
 kaswawad, nenda kui muuki wiljoke, põllo
 peal: ja willad saame meie lambadest, kes en-
 nast wälja rohhoika toitwad. Agga neid lasseb
 Jummal omma armo pärrast kaswada. Ja
 kui meie ei oleks woiwad terwe liikmedteka tõed
 tehhes ennestelle rahha teenida; siis ei woiks
 meie ka middaki osta. Keik hea tulles Jum-
 malast.

Isa. Kas siis Jummal meile nisuggused asjad keif otse annab; ehk kas innimesel ka seäljures middaki teggemist on?

Simmo. Temma ei anna meile neid mitte otsekohhe, nenda kui sinna mulle leiwa pallokest omma käest minno kätte annad: waid ta annab meile tõiste asjade läbbi, mis temma lasseb sündida, nenda kui wihm ja päewapais-te, rohhd ja wilki. Senna jure siis ka tarwis lähheb, et innimesed nõbbedaste ja moistlikkuld tõed teewad. Agga Jummal õnnistab ja lasseb meie kädte tõed siggida, kui meie waggad olleme. —

Sellesinnatse jutto ülle, sai nüüd isä südda wägga rõõmsaks, et temma poeg ni moistlikk-olli: ta hakkas Simmo kaelasse kinni õnnistas tedda, ja ütles: „Jummal on sulle suurt tundmist andnud, mo poeg! Püa nüüd keigest wäest, sedda head mis sa tead, ikka ennam ka mu rahwa seas tutwaks tehha, ja laiale lahho-tada”!

(Siraal ütles: p. 21, s. 18.) „Tõlleda jut, tostaminne on koorm tee peäl; agga moistlikko ulede peält leitakse mis armas on.”

Jummal on keif tarkaste seädnud; temma on aigusse Jummal, ja temma wallitseb ülle keige mis ta algmisses loi, nende asjade läbbi, mis ta lasseb sündida. Kes õigust keige asja-

de sees armastab, se on Jummal meelepärast
linne.

32. Urg Pois.

Uks korstna krapia, kes möda maad käis,
korstnad puhhastamas; se olli moisast ühhe kar-
ja moisa läkkitadtud, et ta ka seal piddi korst-
nad puhhastama: ja läks õhtal hilja jälle moi-
sa taggasi. Temma wästo tulli Hans, kedda
perremees moisa pajasse olli läkkitanud, sahko
karrastama. Kui nemmad nüüd widdewikko
ajal ühhe leppiko nurkas kokko tullid; siis eh-
matas Hans wägga ärra: sest temma moist-
matta wannemad, ei olnud tedda lapse eal mit-
te koli pannud, kus ta olleks woind õppida, et
ebbauske jölle on, ja et keik, mis tontidest ja
koddokäijadest, räkitakse; rummal jutt on: ja
et nisuggusi asjo ei leitakse siin maa peäl. —
Hans paiskas ommad sahhad mahha, pögge-
nes, joksis ja karkas ni paljo kui ta jaksas, ülle
kaewandudte ja aedade, et ta agga kajo peäseks.
Korstna-krapia naeras temma hirmo, ja wõttis
need sahhad maast ülles ja wiis neid moisa.
Kui Hanso peremees sahkade järrele küsis,
siis ollid nemmad kaddonud. Se jooksmiine
ja se kartus olli Hansole liiga tehnu, nenda et
ta raskestest haigeks sai, ja pea olleks surnud.
Temma jäi ikka ses mõttes, et ta ühhe musta

tonti olli näinud. Monne aja pärrast anneti moisaft sannomed, et se, kelle pärralt need sahad olleksid, peaks moisa tullemä neid wõtma. Nenda siis se assi ilmsiks sai, ja noored ja wanad naerasid Hanso ja põlgajid tedda, temma rummala argusse pärrast.

Kartus on ikka rummalusse ja ebbausso seltsis.

33. Ebbausk eksitab.

Üks perre sullane, nimmeka Bertel, olli ahnest kowwa ja pallawa puddro söenud, mis perrenaene temmale olli ette pannud, kui ta teereisult kojo tulli; ja sai sest haigeks. Monda aega enne olli Bertel perrenaeseka tullis olnud, ja nüüd uskus temma, et perrenaene sedda puddro olli ärranoidnud. Et ta õiged tõtt kädte saaks; siis läks temma wanna pettise naese jure küllas, ja maksis temmale rahha, et ta temmale piddi ütlemä, kust ta sedda wigga olli saanud. Se ütles warssi, nenda kui ikka temma wiis olli; „Kurri rahwas on sedda so „kølge pannud“. Nüüd arwas Bertel ennesal suurt õigust ollewad, ja läks moisa, perrenaese ülle kaebama.

Agga Moisa wannemad ollid moistlikud, kulasid järrele; ja kui nemmad leidsid, et Bertel puddro sömisseka omma kõhhole olli liiga teh-

tehnud: siis andsid nemmad temmale rohto siise, mis oksela ajab. Agga sedda wanna naest pandi kaaki, se est, et ta omma rummalusse läbbi, rahwast ebbaussole eksitas. Pertel, kui ta õppetusse läbbi, ja se läbbi, et ta näggi, mis head rohhi temmale teggi, tarkemaks sai; siis pallus temma perrenaeselt andeks, ja nemmad leppisid.

Ebbausso läbbi tulleb wahhest suur willetsuus, ja kaddedus innimeste wahhel, kes digusse polest tdine tdist peaksid armastama. Hädda neile pettistelle, kelle läbbi nisuggone pahhandus tulleb! — Pahhandus on üks assti, mis läbbi üks innimenne woib pahhemaks ja kurjemaks mennea.

34. Liig ei tee ial head.

Kui Klaus ühhe pulma, ehk warrole ehk matustselle palluti; siis sde ja joi temma ni paljoseäl, et ta meelt ja moistust kaotas ja pärrast haigeks sai. Jomisse jures, enne kui ta viete täieks sai kui pill; hakkas temma mu rahwaka ikka tülliäse, nenda et tedda wahhest werrise pea ka fojo kanneti. Temma arwas, et temma se läbbi pulmalle ehk warrudelle diged auu teggi, ja et seks ni paljo ja head roga ja jomist lauale kanneti, et iggamees woiks ennast haigeks süa, ja moistmatumaks jua. Agga se rummalus
tulli

tulli fest, et Klaus omma lapse põlves ei toht-
 nud kolis káia, kus ta olleks wõind moistlikku-
 maks saada: sepárrast ka keik moistlikkud inni-
 messed tagganesid temma seltsist.

Loe Siraki tarkusse ramatus, esimest pea-
 tükki neljad kúmmend.

Olle rõmus, kui sa Zummala anded wasto
 wõttad; agga árra anna omma keelele maad,
 sind ahnusselle úkkotada. Olle kásin keige
 asjade sees. Ahnus satab suuremad kahjo, kui
 wahhest arwatakse.

(Sirak: p. 3. s. 36.) „Ahne sõmisse
 „lábbi on palju surnud; agga kes kásin, se
 „pittendab omma ello”.

35. Nurjato Sullane.

Sanso pahhad wannemad ollid tedda santiste
 ülles káswatanud, ja nooreld jo sai temma úh-
 he nurjato perremehhe jure, kes omma maja as-
 jast hoold ei kandnud; fest temma siis hopis
 raisko láks.

Desel piddas temma illo kórtsis, ja páwaa-
 jal maggas ta põllo peál addra tagga, ehk kus
 ta muido úksi olli. Lojusteka ajas temma ar-
 motummal wiisil: kui ta middaki asja ajamas
 káis; siis tulli ta jobnud kojo: kui hobboseid
 weel ldetsotasid, wiis temma neid sõime ehk wee
 kúnna kallale: temma hobboseid ollid ka ikka
 honud,

honud, rambad, ehk silmatumad: temma ver-
remees kaotas temma holetusse läbbi, ürrikes-
sel ajal kaht head hoost.

Wiimaks surri temma waeses ja häddalis-
ses põlwes, ja ükski ei leinand tedda, egga
saand kurwaks temma parrast.

Orjade holetusse, wargusse, ja nurjatusse
läbbi, sünnib saggedaste suur kahjo: ja nende
parrast lahkeb wahhest Jummal dnnistus tal-
lust.

(P. Paulus ütleb Tit. 2. s. 9. 10.) „Sul-
lased käsfi omma wannemadte sanna kuulda,
keikis aujus nende meele parrast olla, ja et nem-
mad ei hauko wasto, ja ühtegi kõr wale panne;
waid et nemmad keif head ja truust üllesnait-
wad”.

36. Head Mõtted.

Dh dnnis! et mul teada on,
Mis hea, ja mis kurri on,
Ja kust ma sedda tunnen! —
Head tehha Jummal awwita,
Et laimamist ei holi ma,
Kui minna kurja põlgan!

Se keige parras abbimees
 On Jummal! k ul ou tenma w es,
 Keik tulosaks meil tehha.
 Kes waggast tedda auostab,
 Ja lapse lotusses; se saab,
 Ja Issa-armo n hha.

37. Mart ja Hinrik.

Mart. Eht sinna, wennike, tead keddakid,
 kes moistaks hobbose adrid l a?

Hinrik. Kuhho tarbeks sedda?

Mart. Minno k rwi runal kaib luupai-
 naja, ja sep arrast tahhaksin minna temmale
 las a adrid l a.

Hinrik. Se on ommetigge  ksimme a si!
 minno t h ro m rral t isel desel ka t ine k is,
 et waene lojus hommikul walges wahhus olli.
 Agga mis sa arwad adri-las m st senna abbi
 teggewad? — T hhi jutt, wennike! ei se l
 adrilas minne aita: agga minna tean, mis ai-
 tab: lasse tedda agga j lle tulla! k ul ta peab
 n ggema, kuida ta fojo pe seb.

Mart. Urra r ki, wend! adri-las minne
 on hea. Minno meeles on weel, mis ma en-
 nemuina poissikesse p lwes, kolis k ulsin. Meie
 S ppe-

Õppetaja ütles, et se luupainaja ei olle muud middaki, kui üks haigus, mis sest tulleb, kui innimesel ehk lojussel paks werri on. Kui nüüd adrid lasta; siis saab werri selgemaks, ja innimenne ehk lojus peäseb seddamaid sest haigussest.

Hinrik. Jo minna ollen ni wanna mees, et ma enneki nisuggust asja ollen näinud: ärra sinna tulle mind õppetama!

Hinrik wihhastas, et Mart, kes paljo noorem tedda olli; tedda tahtis õppetada. Agga Mart ei lastnud ennast se läbbi mitte eksitada, waid ütles ennesa meeles: „ma ollen ni monda „head asja kolis õppinud, ja pärrast sedda tõeks „leidnud: küllab se ki siis woib tõssi olla”. Temma otsis ni kaua, kuni ta üht meest leidis. Kes temma runale adrid ldi; ja ei käind pärrast sedda enam luupainajas temma hobbosel.

Agga Hinrik läks õhtal rehhe alla, ja sidus ühhe linnaharja pahhembitte tuhkre mārra selga, ja mõtles ennesa meeles ommad asjad die- te tarkast ajawad. Kui ta tõisel hommikul läks hobbosi waatma, siis leidis temma et hobbone turja peält hopis werrine ja hawatud olli: sest desel olli ta sedda ndrī katti nühtinud, miska Hinrik linnaharja olli kindisiddonud, ja pühherdades olli ta sedda otseti omma turja sisse rōh- honud. Kūl olli Hinriki meel haige: agga
temma

temma mõtles rummalast sedda luupainaja tbed ollewad. Sepärrast ei heitnud ta tõisel desel mitte maggama, waid jäi wahtima, kas ta jälle piddi tulles. Kui nüüd se haigus jälle hobbose peäle tulli; siis karkas Hinrik kermest ufsest oue, wõttis towri puud kätte, ja panni sellega keigest rammust hobbose pihta. Nüüd arwas temma, et ta wähhemalt luupainajalle üht teie luud olli katki lõnud, ja läks rõõmsaste maggama. Agga tõisel hommikul leidis temma, et ta tuhke määra üht küllekonti olli katki lõnud, ja et määra olli loonud. — Sest päwast hakkas se määra põddema, ja surri monne nädala pärrast ärra.

Marti korb ruun olli priisk ja terve, ja sai rammosaks; agga Hinrik jäi määrast ja warfast ilma.

Waat nenda saatwad ebbaust ja rummalus Inimessele wahhest suurt kahjo, kui temma wanna naese jutto ennam ussub, kui moistlikko rahwa õppetust.

Lapsed! ühhes heas kolis õppite teie paljo head; sepärrast käige heal meel kolis. Agga pange ka hästi tähele, mis teie kolis kulete, ja piddage sedda meeles, nenda kui Mart siin teggi; siis woite teie, kui mehheks saate, ennast monne kahjo wasto warjole panna.

38. Parrandaminne.

Ühhel pühha päwa hommikul, kui Karel tohtis kirriko menna; siis leidis temma, et lauta kattus, ja ka rangid wiggased ollid, ja wõttis ette, mollemad parrandada. Jutlussees räkis kirriko Jssand sest meele parrandamisest, mis igga mehhel tarwis lähheb, ja ütles: „nenda „kui üks kaunis majamees saggedaste järrele „katsub, omma maja asjade järrele, kas ehk „wahhest siin ehk seal parrandamist ja kohhen- „damist tarwis lähheks; nenda on igga inni- „messe kohhus, saggedaste tähhele panna, kas „ehk wahhest kurjad kombed temma süddameesse „ei asju”. — Need sannad käisid Karli süddame peäle: ja kui ta isse ennesa ülle järrele mõtles; siis tulli temma meele, et ta südda saggedaste äkkilinne wihhale olli. — Pärast jutlusse läks Karel kirriko Jssanda jure, ja räkis temmale, kui wägga temma kahhatseks, et ta wihhafest süddamest wahhest üllekohhud olli tehnud, ja monda meest olli wihhastanud: ja pallus temmalt head noud, mis ta piddi teggema, et ta sest kurjast kombest lahti peäseks. Siis ütles moistlik kirriko Jssand: „minne „omma wihhameeste jure, ja leppi nendeka ärra: ja pärast, iggal päwal, kui sa palwed „teed, siis tulleta omma meele, mis sa ettemõtsid tehha: ja wiimaks, kui sa eddespiddi üht

D

„asja

„asja näed, kus sa maad leiad wihhastada;
 „siis minne warsi ärra, enne kui wihha sind
 „woitab”.

Kui Karel tükki aega selle nou järrele truis-
 te olli ellanud; siis sai temma tassasemaks, se
 on, parremaks, kui ta enne omma äkkilisse
 süddameka olli. Waat nenda saab innimenne
 meele parrandamist kätte.

Jummal isse ütleb: (Prohweti Jeremia
 suu läbbi p. 7. s. 5.) „Kui teie öiete heaks tee-
 „te ommad wiisid ja ommad teud, ja kui teie
 „keikipiddi teete, mis kohhus tõine tõise wah-
 „hel, siis tahhan ma teid jätta ellama”.

Jummal tahhab, et iggaühhele abbi sun-
 niks, ja et iggamees toe tundmist kädte saaks.

39. Heateggia Waene.

Erik olli tühjal ajal teenimas ühhe kehwa agga
 hea perrerahwa tallus, kus kül saggedaste hag-
 gana leiba lauale kanneti. Siiski ei nurrisend
 temma ellades, kui kül monnikad teewad; waid
 olli rahhul selleka, mis Jummal andis. Kui
 temma neid kerjajad näggi, mis sel ajal hulka-
 feste liikel ollid; siis ütles temma ennesa mee-
 les: „oh mis paljo parrem põlw on minnul,
 „kui neil waestel! mul on koddamaja, ja igga-
 „päwast leiba, ja hea sengi asse! — Agga
 neil willetsadtel! — Ja siis jaggas temma
 omma

omma leiwapallosest, ja pallus rikka rahwast neile jaggada: ehk andis neile muud head noud.

Ka kehwad woiwad, ja peawad monnesugusel wiisil püüdma head tehha, nendele, kel weel suurem puudo on, kui neil ennestel.

40. Woera = maa Rahwas.

Üks woera = maa mees ja temma naene, kedda kurri rahwas nende koddomajast olli wälja ajanud; need tullid kowwa talwe ajal meie maale. Nemmad ollid monne küllasse tulnud demajale; agga külla rahwas, nenda kui se pahha wiis sagedaste meie maal leitakse, ei tehnud nendele ühtegi söbbrust, sest et nemmad neid umbkeelses söimasid. — Müüd tullid nemmad ka ühhe küllasse, kus head ja moistlikkud innimesesed ellasid: need wõtsid neid illosaste ülles, ja teggid neile paljo head. Shtal juttostasid need woerad ommast häddast, et nemmad nenda kui linnud oksa peal ei teadnud, kus nemmad hingamist asfed piddid leidma. Selle jutto läbbi läks külla rahwa meel halledaks; ja et ühhel rikkal tallomehhel nende seas, suured majad ollid, mis temma isse keik ei tarwitsend; siis piddasid nemmad isse keskes noud, ja pallasid kedda woeramaa rahwast, et nemmad nende jures, selle rikka mehhe weikes majas, ello as-

sed wõttaksid. Need woerad wõtsid sedda head, tanno - ja rdmoka wasto: ja küllarahwas andis neile algmisses, keik mis neil toitusses tarwis läks.

Waatke, Lapsed! kuida Jummal selle külla rahwale kätte taksus, kes ni lahked woera rahwa wasto ollid olnud. Se woera maa mees olli puusepp, ja olli tarf põllo asjas: ja temma õppetäs sedda külla rahwast monda tullosa asja, mis põllo maad parremaks teggi: ja temma teggi nendele põllo - harrimisse riisto, miska nemmad hõlpsamalt woisid tōed tehha. Ja sel wiisil sai keik selle külla rahwas aegamōda rikkaks.

Jummal ütleb: (Prohw. Jes. p. 58, s. 7.)
 „Murra omma leiba näljatselle, ja wii omma
 „kotta need willetsad, kes pelgus on”.

P. Paulus ütleb: (Hebr. p. 13. s. 2.)
 „Urge unnostage mitte ärra, woeraste wasto-
 „wotmist, sest monnikad on se est, mis nem-
 „mad hea meele polest teggid; suurt õnne
 „leidnud”.

41. Päiwilissed.

Üks wabbat mees, Peep nimmi, se olli hoole-
 to ja laisk. Ükski ei tahtnud tedda ennesa
 tōele, sest temma ei tehnud muud, kuid et ta
 omma jutto - jätkoka muu rahwast keelas tōed
 teg-

teggemast: ja kes ka tõed temmast tahtis; se piddi ka kurbjast temma tahha pannema. Sest se siis tuli, et Peep ennesalle kassinast nipaljo teenis, et ta joudis ennesalle leiwapallockest osta: ei ta lihha egga dlud tohtind mõtteldaki. Sepärrast läks ta ka ikka enam honuks, ja tüddines ikka ussinaste, tõe jures. Sest temma ka ikka tuskane olli, ja wiyhane, ei soowind kelleleki head, ja riidles igga mehheka. Omma naese- ja lasteka, kellele temma laiskusse pärrast saggedaiste puto olli, ellas temma fantiste, ja nälg nähti nende silmist. — Ühhel õhtal, kui nemmad tõelt kojo läksid; tuli Peep ühhe tõise warma päiwilisseka ühte, ja ütles: meie waesed päiwilissed! kül on meil „sant põlw“! — „Ei minna sedda tea raki-
 „da: (wastas tõine) laisal päiwilissel ükspäi-
 „nis sant põlw on. Kes tõed tahhab tehha
 „ja woib tehha; sel ei olle ühhesteleki puto, kuid
 „agga sesuggussist asjadest, kelleta innimenne
 „ikka hästi woib ellada“.

(Salomoni Doppetusse sannades p. 6, s. 6 - 9.) „Minne süppelka jure, sa laisk; wata temma wiisid, ja saa tarkaks. Et temmal kül polle pealikud, ei üllewaatjad, egga wallitsejad; siiski walmistab ta omma toitust, leikusse ajal!“ —

Waesus on laiskusse seltsimees.

42. Kes warga Omma hoiab; saab war-
ga palka osalisseks.

Mats ei warrastand isse mitte; agga wargad
tullid temma jure kokko. Temma olli korts-
mik, ja temma korts joksis ikka hâsti, sest et
wargadel ikka rahha olli, neist asjadest mis
nemmad ollid warrastand, ja parrast müünud.
Ka wõttis Mats keiksuggosed warrastatud as-
jad, ja müüs neid murahwale. Wiimaks tab-
bati matso sõbbrad, ja wiidi kohto ette: seal
nemmad siis tunnistasid, et Mats ka nende
feltsiis olli. Kûl Mats ennast wabbandas, ja
ütles, et ta ilmas ei olnud warrastand: agga
ei se aitnud ühtegi: temma sai sedda samma
hirmisa nuhtlust, mis need wargadki saiwad.

Kui ei olleks kes warga omma hoiab, siis
ei olleks ka warga.

Kes keddagi leiab warrastamast, se ei pea
sedda mitte ilmutamatta jätma. Kes middagi
ostab, kellest ta teab, et se warrastatud on, se
on wargade abbimees.

43. Rehhe Pappid.

Detli Siim olli kaunis hea mees; agga keige
omna asjade sees olli ta wâhhe pitkalinne, ja
ei kandnud õiged hoolt ommas ammetis, moi-
sa rehhe pappiks olles. Sel astal olli hea
wilja-

wiljawoos olnud; agga Siimo rehhed andsid
 ikka kassinast wilja wälja. Sepärrast ähwar-
 das Moisanannem wiimaks, tedda nuhhelda,
 kui ta rohkemast wilja ei sataks; sest ta arwas
 tedda wargaks. Mis niüd nouuks Siimul?
 Temma olli rummal ja ebbauskone mees, se
 pärrast läks temma arstide ja lausojadte jure,
 ja maksis nendele rahha, et nemmad temmale
 piddid ütlemä, kes temma rehhe jures wargal
 käis. Need ollid pettiksed, nenda kui keik ni-
 suggune rahwas on, ja ütlesid süüd selle peäle,
 kes agga esmalt nende meele johtus. Siimo
 meel olli hea, ja temma läks moisa, selle rah-
 wa ülle kaebama, kedda lausoja olli nimmeta-
 nud: agga kui selle asja järrele kulati; siis
 leiti sedda rahwast ilma süüta ollewad, ja niüd
 arwas Moisanannem weel ennam, Siimo en-
 nast wargaks: sepärrast laskis ta tedda hästi
 nuhhelda, ja Siim sai ammetist lahti.

Temma assemelle woeti Kristo Herm rehhe-
 pappiks. Herm olli kerme ja walwakas mees:
 temma silm olli keikis paikus. Kui temmal
 esimest rehhe peksti; siis tabbas temma kohhe
 kaht noord meest warrastamast. Neid nimme-
 tas temma moisa, ja neid pandi wangi. Kui
 pärrast järrele kulati; siis nähti, et need need-
 sammad mehhed ollid, kes Siimo ajal ollid
 warrastanud. Siis saiwad need mehhed es-
 te nahhapeäle; ja pärrast panni neid Herra üh-

heks astaks linna, kunninga pajasse tagguma. Seal nemmad hirmsa raske tõe- ja nuhtlusse läbbi õrvistid, warga ammeti mahhajätma.

Sest ajast ükski ennam ei julgend moisa rehhe jure wargale menna, sest et Hermal ni tarrawad silmad ollid. Herm saatis ka ikka ennam wilja ommast rehhest, kui ühheski moisa ümberkaudo ei saadut. Sepärrast andis Moisa wannem Hermale head jotorahha, ja laskis tedda keigest muu moisa tdest lahti, et ta ükspäinid talwel rehhepappiks olli. Seläbbi siis Herm suuwel keik omma murred omma ennesa tallo eest wois kanda; ja temma tallo olli pärrast keigerikkam kulla sees.

Waatke lapsed, mis hea assi se on, kui inimenne tru on, ja keik tarkaste tähhele panneb! keik innimesed armastawad sedda, ja Jummal õnnistab sedda.

Agga teie, wanna rahwas, saage moistlikuks, ja ärge püüdke lausojadte läbbi sedda parandada, mis teie holetusse süü on: sest keik lausojad on kelmid; nemmad petwad teie rahha teie käest ärra, ja peäleki teie nahk peab maksma.

Wargus on üks hirmus assi, ja saab wiimaks raske nuhtlust.

Sirak ütleb: (p. 5. s. 17) „Wargale „tulles suur häbbi!”

44. Kes ei usalda palluda; egga se abbi saa.

Hans elas kehwas põlmes, ja sai haigetš, et ta isseennesalle ei woid abbi saadta. Nüüd olleks temma woid head rahwast palluda, moisa menna, et nemmad Wannemadtelt temmale terwise rohto ja leiba palluksid: agga temma hakkas kaksipiddi mõtlema: „kes teab, kas „Moisawannemad mo palwed kuulwad? Kes „teab, kas rohhud mulle abbi teewad“? — Sepärrast ei tahtnud temma katsekski head sano anda, ja omma hädda kaebada. Et nüüd ükski ei saanud teada, et temmal ni wägga abbi tarwis läks; siis piddi temma häddaliste surema.

Kes toest häddas on; se kaebago omma hädda Wannemadtele, ja pallogo neilt allandlikult abbi. Sejures olgo temmal lotus Jummal peäle, et se kül teab innimeste süddant kända, häddaliste peäle armo heitma, ja neile head teggema. Kui innimenne sedda teeb; kül ta siis ikka tasfast ja dnša ello ajab, sündko mis sünnib. Kui ka wahhest Jummal sel wiisil abbi ei tee kuidagi meie sedda temmalt otame, siis teab temma sedda meile tõisel wiisil tehha: ja kes tedda armastawad, ja temmapeäle lootwad; neid peastab temma wiimaks keigest häddast, ja teeb neid diete ja iggaweste dnšaks.

P. Paulus ütleb: (Hebr. p. 10. s. 35.)
 „Urge heitke mitte ärra omma julgust, mis
 „suure palka saab!”

45. Needminne on pahha assi.

Zuhhan olli noorelt wägga wallato, ja ei ho-
 lind kelleki sannast. Temma issa ja emma, kes
 tedda olleksid piddand karristama temma walla-
 tusse pärrast; ei pannud sedda tähheleki: ehk
 kui nemmad sedda näggid; siis naersid nemmad
 temma koerusse ülle, ja ollid rõõmsad, et nen-
 de pojoke ni tark olli. Kui tõised kulla-
 sed kolis ollid, kus nemmad paljo head üppisid;
 siis joksis Zuhhan möda kulla ulitsadte, ehk olli
 kõrtsis, kus ta wahhest paljo jobnud ja tolwast
 rahwast kous leidis, kellelt temma middaki head,
 agga seddaennam kurja kulis ja õppis. Kui
 ta mehheks sai; siis ollid temmal paljo kurjad
 kombed, ja ka isseärraniste se, et ta allati, ig-
 ga tühja palja asja jures, kurja needis. Sed-
 da olli ta kõrtsis õppind; sest sedda pahha wiisi
 leitakse saggedaste meie maa-rahwa seas.

Agga Magnus, kes temmaka ühhes wan-
 nuses olli, selle keige suurem rõõm olli kolis ol-
 la: sepärrast ta ka heaks ja moistlikuks meh-
 heks üleskaswis, kedda igga mees armastas ja
 auostas.

Need ollid nüüd kahhekeste teed káimas suu-
 re maantee peal. Magnus olli jo monne korra
 Zuhhanid maenitsend, et ta sedda needmist
 piddi mahha játma: agga üht kurja kumbed ei
 saa ni pea mahhajátud, kui se õppitud on. —
 Kui nemmad nüüd nenda móda teed káisid, ja
 jutto ajasid, ja hobboseid wanfrideka nende ees
 káisid; siis kohlus Zuhhani hobbone ühhe
 musta kimwe eest, ja karkas kormale, nenda et
 ta rakkest lahti peásis, ja et koorm ümber láks.
 Nüüd hakkas Zuhhan hoost peksuma, ja hirm-
 sal wiisil árraneedma. Koorma jálle ülles tõs-
 tades ja hoost rakkendades, liwwestasid temma
 káed wahhest, sest et ta kui üks tulispaks olli,
 ja ei hakkand diete tõesse kinni: seülle wihhas-
 tas temma nüüd weel ennam, ja hakkas ommad
 káed ja isseennast peáleki needma, et wárrise-
 minne tulli sedda kuuldes. — Siis sai Mag-
 nusse meel haigeks, ja ütles: „Zuhhan! Zuh-
 „han! mõtle ommetiggi mis sa rákid! kui nüüd
 „kurri praego tulleks sinno fanna peále, sinno
 „hoost, ehk sinno káed, ehk sind ennast wõtma;
 „mis sinnuft siis saaks“? — Kui Magnus
 alles nenda rákis; siis tulli üks aina süsimust
 mees, kel werripunnased riided seljas ollid, mó-
 da maanteed nende wasto. Zuhhan panni ted-
 da esmalt táhhele, ja ehmaras et ta pea olleks
 mahha langenud, ja ei teádnud mis ta piddi
 teggema. Werrisedes pöggenes temma Mag-
 nusse

nuuse selja tahhan, ja küssendas: „aita! aita,
 „wennike! jo ta tulles mo kallale”! — Mag-
 nus arwas tedda peast nõddrafs mennud olle-
 wad: agga kui ta silmad ülles tõstis, siis näg-
 gi temma sedda musta meest, kes jo nende liggi
 olli joudnud. Magnus ei olnud ka ilmas enne
 sesuggust ellofad näinud; agga temma olli
 moistlik ja teadis, et kurrat ei woi maa peäle
 tulla, weel wähhemalt ennast näita: peäleki
 olli ta kolis õppinud, et keik innimesed ei olle
 nisugguse walge silmnäoka kui meie, waid et
 seal maal, kus päike wägga äggedast paistab;
 mustad innimesed ellawad, kedda Morama-
 mehiks ehk Murjaniks kutsotakse. Se-
 pärrast ei ehmatand ta mitte ärra, waid arwas
 kohhe, et kül se üks nisuggone mees on. —
 Kui se Moramees näggi, et Zuhhan tedda kar-
 tis; siis läks ta nalja pärrast temma kallale.
 Nüüd hakkas Zuhhan weel ennam wärrisema,
 ja küssendas: „ei ma tahha ilmas ennam kurja
 „needa, jätta mind agga se kors weel hinges-
 „se”! — Kui nemmad alles nenda rüskasid,
 tulli se tõld, kus selle Murjani saksad sees ollid:
 ja temma astus tõlla tahha, ja läks jälle omma
 teed. Nüüd hakkas Zuhhan jälle hingama,
 sest temma arwas ikka weel, et kurrat tem-
 ma kallal olli käinud. Magnus näitis tem-
 male nüüd temma rummalust, ja õppetäs
 tedda, mis mees se olli olnud. Seläbbi kül
 Zuh-

Zuhhan jälle julgeks sai: agga se ehmataminne ja se kartus ollid temmale liiga tehnud: ni pea kui temma kojo sai, langes ta soja tõmmesse, hakkas jansima, ja surri moune päwa pärrast ärra.

Waat nenda nuhtleb Jummal jo wahhest siin maa peäl, kurjad kumbed, siis kui innimesed sedda keige wähhemast ootwad.

Wannemad teewad suurt patto, kui nemmad ommad lapsed lastewad üleskaswada, keige wallatusse sees. Jummal Sanna ütleb: (Ewes: p. 6. s. 4.) „Issad, kaswatage ommad lapsed karristamises ja Issanda maenitsemises”!

Sirak ütleb: (p. 23. s. 18.) „Ärra õppe, ta omma suud mitte meeletummad kurja wiistsid, sest neiht tulleb patto luggo”!

46. Nuhtlus.

Ühhes küllas olli üks mees, sel olli paljo rahha, ja, et temma moistmatta olli, siis olli temma uhke sepeäle, ja mõtles, et ta rahhaka keik woiks tallitada. Sesamma mees teggi üksford kurja, ja Kohhus moistis temma ülle sedda digust, et tedda kirriko sambas piddi nuhteldama, et temma uhkus saaks allandattud. Temma olli warsti omma rahhaka walmis, ja tahtis ennast nuhtlussest lahti osta; agga Kohtowannemad wastasit: „ei mitte nenda!

Sinna

„Sinna olled keige rahwa ees, ja otse meelel
 „kurja tehnud; sa pead ka keige rahwa ees nuh-
 „heldut samma: sest rikkas peab nifammoti di-
 „gust teggema kui waene”.

Ja igga moistlik innimenne kiitis sedda
 kohtomoistmist, iggaüks püüdis omma ello se-
 järrele parrandada.

Jummala ja kohtowannemadte sanna pea-
 wad rikkad nihästi kuulma, kui kehwad.

Saloma ütleb: (Opp. Sannad: p. 20.
 f. 30.) „Muhhud ja hawad ja hupid, südda-
 „me pohjast, on kurjadelle kassimisfeks”.

Sirak ütleb: (p. 5. f. 1.) „Arra olle
 „julge omma rikkukse peäle”!

47. Silma = Teener.

Klaus olli teenimas ühhe Kirriko: Tšsanda
 jures, kellel paljo teggemist ommas ammetis
 olli, et temmale ei jäend aega omma maja asja
 järrele kuulda, kui ükspäinist õhtapool. Sed-
 da panni Klaus tähhele. Kui ta nüüd õhta-
 pool teadis, et Tšsand piddi tulles, rahwa
 tõe järrele katsuma; siis teggi ta tded, et pea
 suities otsas. Agga kui Tšsand olli ärraläi-
 nud; siis jättis Klaus tded seisma, ja teggi
 koerust. Kirrikus näitis temma ennast waljas-
 piddi kui üks jummalat kartlik innimenne: tem-
 ma ohkas et keik kirrik wasto kajas, ja nuttis
 pit-

pitkad piisarad. Agga fallamiste teggi temma keikfuggust nurjato tōed. Temma Issand arwas tedda kaua aega truiks teenriks, sest Klaus juttostas saggedaste temmale, et se õige ei olleks, kui üks sullane laisk ja pettis olleks, ja kaebas tōiste orjade ülle, et nemmad tedda temma truusse parrast wiikafid ja takkafiusafid. — Agga üksford, kui Klaus sedda ei uskund; siis tabbas temma Issand tedda ühhe suure wargusse kallal, ja tedda pandi wangi. Nuud tullid keik temma koerused ja kurjad tōed, walgusse ette, ja Klaus sai kahhemōrra nuhtlust kätte.

Üks silma teener on se keigepahhem kurja tōe teggia: sest temma ei tahha ükspäinis innimesssi, waid ka Jummalad petta. Agga ärge eksige mitte, Jummal ei anna ennast mitte pilkada! (ütleb Jummal sanna Gal. p 6. s. 7.)

48. Hea Kombe.

Kristiani tallus olli se wiis, et temma pühhapäwa õhtal ommad lapsed ja perrerahwast kōfko kōggus, ja neilt küsis, mis nemmad jutlustest ollid meeles piddanud. Kes siis keigeennamiste meeles olli piddand, sedda auostas Kristian keigeennamiste ja kõnneles temmaka seulle, mis ta teadis. Ka wois iggamees neid sullasi warfi tunda, kes tükki aega Kristiani tallus ollid olnud;

olnud; sest nemmad ollid seal paljo head dypinud.

Paljo kurja sünnib pühhapäwal! Agga se ükspäinis pühhitseb pühhapäwa diete, kes pühhapäwal head teeb.

49. Maias.

Ditti wannemad ollid temmale lapse põlmes keik wolle andnud; ei temma soend sedda egga tõdist roga, waid tahtis ikka middaki maggusa. Se pahha kombe jäi temmale siis ka, kui temma mehheks sai. Temma põlgas sagedaste omma perremehhe roga, ja teggi seläbbi wahhest mu orjade keskes suurt tulli, et wahhest need road, mis kül olleksid woinud tännoka wastowoetama; algamatta jäiwad. Tõsseenesalle ostis ta saia ja koki ja seppiko, ja pillas sel wiisil nurjatumalt omma palka. Ei temma kestand ka mitte kaua ühhe perremehhe jures, waid iggamees satis tedda pea ärra, sest et ta iggas paikas tulli teggi. Kui nüüd ükskord rühhi aeg kätte tulli; siis kōis Ott kerjamas, ja tulli ka ühhe perremehhe ukse ette, kelle roga temma sagedaste olli põlgand: ja nüüd sai temma waewalt ühhe hallitand leiwapalle kätte.

Süis ohkas temma: „oh Jummal, sedda „ollen minna süin majas teeninud! Kui saggedaste ei kolband süin need head road, mitte „mitt-

„minnule! Kui sagedaste põlgasin minna
 „neid! Nüüd on mul kitsas käes, ja minna
 „ollen selle wärt.”

Lapsed wõtke merko sest juttust! Urge olge
 maiad.

50. Laul.

Üks rõmus südda, terwis ka,
 On toest hea, ja ei saa,
 Kuid Jummal käest sedda!
 Oh tännaksin
 Ja kitaksin
 Se eest ma ikka tedda!

Se tedda hästi auostab,
 Kes teigest meelest ihhaldab,
 Mis Jummal käsib, tehha;
 Ja rõdmo näeb,
 Kui head teeb,
 Ja näeb et head tehha. —

Kül Jummal näeb mis tullus meil,
 Ja kül ta sedda jaggab neil,
 Kes kuulwad temma fanna.

Kes kurjaks jääb;
 Kül nuhtlust näeb,
 Mis temma peäle panna.

Ja kurja kurja peäle teeb:
 Ja, kui ta wiimaks pöggeneb,
 Ja püab ennast peita;
 Siis ommete
 Ei üksige
 Ta peäle armo heita:

Ja temma südda tuninstab
 Ta kurjussest, ja pöppetab
 Kui ägge tulli tedda:
 Ta kurri tõe
 Und temmale
 Ei jätta, waid teeb hädda. —

Kes sanna kuuldes Jummalad,
 Mailma heateggiad,
 Siin ikka meeles kannab;
 Kül Jummal sell'
 Siin ilma peäl,
 Keik Donne rohkest annab.

51. Hea Maja-meess.

Meino Jürri sai põllotde läbbi rikkaks; ja se sündis sell wiisil. Kewwadel kündis temma omma käsawälja hästi süggawast läbbi, ja nåddala päwad pärrast, ästas ta sedda tasfa-seks ja puhtaks, ja korjas keik seawõtid wälja. Nelja nåddala pärrast weddas temma sitta peäle, ja kündis sedda mahha. Digel ajal kor-das temma põlda, wiiraks külwas temma. Seemneks püdis temma ikka nisuggust rukkid saada, mis ue liwase maa peäl ollid kaswanud, kui ta sedda ka wahhest kallima hinnaka olleks piddand ostma. Sitta eest kandis ta suurt hoolt, ja korjas talwel hobbose ja weikse ja keiksuggust sitta, ühhe sõnniko peäle kofko, ja panni senna wahhele lehti ja pillirogo ja õlgi ja mättad: ja kui temmal liiwane põld olli, siis korjas temma ka wanna pätsahjo saue, ehk muud põllend suae omma sõnniko sisse, et se keik läbbistikko wois hapneda. Igga kolme asta taggand sai keik temma wälja ülle sitta. Selle põllo peält sai temma agga ka keigewäh-hemalt kümne wõrra omma seemend kädte. Temma lojusfed ollid ikka terwed ja rammosad, sest temma sõtis neid hästi, ja katsus hästi nende järrele. Seläbbi sai temma ka omma põllo-tõeka hästi korda, ja temma lojusfed jaksasid wasta piddada, ja ellasid kaua. — Tem-

ma naene olli koddoo ja wäljal nõbbe tõele, ei pilland ühtegi ärra, ja olli omma mehhele truiks abbiks. Ommad lapsed kaswatasid nemmad Jummal kartuseses, ja ei andnud neile maad, laiska peksta: sepärrast woisid nemmad ka nende peäle loodta. Ja nenda sai Jürri rikkaks.

Salomo ütleb: (Opp. p. 12, s. II.) „Kes omma maad harrib, se saab leiba kül: agga kes tühjäd asjad tagganouab, sell ep olle meelt „peas“.

Sell' õnnistussekš Jummal pöllum annab,
 Kes harrida neid, tarkast murred kannab.
 Ehk raske kül on tõe; siis Jummal tõele
 seadis,

Suurt palka lõpmatta:
 Kül Jürri sedda teadis.
 Oh õppi temmalt ka!

52. Innimenne pettab saggedaste isseennast.

Raks kulla naesed, kes kaua aega jo tõine tõist ollid wiiskanud; need tullid ühhel kõrral ühhe kaewo jure weiksi jootma. Iggaüks neist tahis omma weistelle essimissekš wett winnada, sest ta ütles, et temma weiksed ei woiks silmapilmist

pilkmist kannatada. Sest nemmad siis suure riuſſe ſattufid, ja nende mehhed piddid wiimaks tullemä, neid feige küllarahwa nähhes lahhotama, kes nende jöllduſt naerſid. Nende weikſed, kelle eest nemmad ni ſuurt hoolt kandſid; piddid ſelle rio pärraſt monne tunni aega janno näggema.

Nenda pettab innimenne iſſeennäſt, kui kurjuſ ja kaddeduſ temma ſüddames hakkab liikuma! Need naeſed arwaſid enneſa meeleft, et nemmad omma lojuſte pärraſt riidleſid: agga nemmad riidleſid ükspäiniſ ſepärraſt, et nemmad tõine tõiſt wiikafid. Iggaühhe mu kulla naeſeka, olleſid nemmad kohhe leppinud, ja temmale lubba andnud, eſſimiffekſ wett winnada. — Lapsed, pange häſti iſſeennäſt tähhele, ja ſedda, miſ teie ſüddames liikub; et teie iſſeennäſt ei ekſitakſ kurjale tõele, miſ teile woib kohjo ſaadta!

53. Moifliſ Haige.

Willem olli haige, ja nabori rahwaſ tullid tedda katſuma, ja iggaüks tahtis temmale omma tarkuſſe järrele head noud anda. „Ekſ ſa „tähha tarka jure läkkitada“? ütles üks naene. Üks tõine rummal innimenne ütles: „et läkkita „lauſoja moori jure, kül ſe ſind terwekſ arſa „tib“! Willemmi ſõbber Hans olli tee peäl
 E 3 üht

üht hulkojad leidnud, kel hobbose rohto müa olli; sedda toi temma Willemmi jure, et ta sest rohhust piddi sisse wõtma. Agga Willem olli moistlik, ja ütles: „minno terwis on mulle „kallim, kui et ma sedda nisuggose rahwa ho- „leks peaksin andma, kes mulle wahhest suure- „mad wigga woiksid saadta. Ma tahhan „Kirriko Jõsanda jure menna, ja kuulda, mis „noud se mulle annab”. Kirriko Jõsand olli tark mees, kuulas Willemmi haigusse järrele, ja kust ta sedda olli saanud: ja andis temmale wähe rohto, mis keik rojust kehast wälja ajas; ja nenda sai Willem omma terwist pea jälle kätte.

54. Tuskane.

Klaus olli haige, ja sai pärrast süggelust. Kirriko Jõsand, kes tedda haigusjes katsumas käis; noomis tedda, et temma ennast külma eest piddi hoidma, ja sedda wallo kannatlikkuld kandma mis se süggelus temmale teggi, ja et ta ennast ei piddand nühkima, sest et ta nenda pea jälle woiks terweks saada. Agga Klaus ei holind sest nomimisest, olli tuskane, läks külma kädte, ja nühkis ennesa ihho werriks. Sest ta siis ikka suuremad wallo ennesalle teggi, ja sai ikka tuskasemaks. Seläbbi, et temma sagedaste külmas käis; läks se süggelus ihho sisse

siise taggasi, hakkas süddame peäle, ja Klaus piddi suure walloka surrema.

Kannatlik innimenne on parrem, kui se, kes wäggen on! (ütles Salomo, öpp. sannades p. 16, s. 32.)

55. Tasfane.

Hanso Pertel, kui ta kulla künja ammeti sai, ja digust ja siiwosa ello hakkas üllespiddama; siis wihkas tedda algmisses nabori rahwas, ja laimas tedda selja tagga kibbedaste. Agga kui temma sedda kuulda sai, siis ei soimand ta mitte wosto; waid ütles: „rahwoke, mis teie „mind laimate! minna ei pua muud middaki, „kui teie enneste kaswo. Kui kulla rahwas „isfeskkes diete ja kasstinaste ja siiwosal wiisil „ei ella; siis ei saa nemmad ialki rahholist ja „head põlwe nähha. Kii teie sedda isse aega: „möda hakkate tundma, ja kü teie siis weel „mind tännate, et minna koerusfelle, ja roppo „wiisidelle maad ei anna, meie kulla paikas”.

Ja nenda se ka toest sündis. Pertel ei tüddinend omma ammeti üllespiddades; ja kui ta jo wannaks sai: siis näggid Moisananne-mad, ja keif rahwas, omma rdmo selle kulla rahwa üle, et nende käsfi hästi käis: ja kau-gelt jo nähti, et seal kullas kaunid majamehhed

ellasiid. — Iggamees auostas ja kiitis Hanso Perlti: sest se olli temma tõe.

Salomo ütleb: (Opp. p. 16. f. 32.) „Kes omma vihhameele ülle wallitseb; on parrem kui se, kes linna kätte saab.

Urge makske mitte kurja kurjaka; waid kannatage tāsfaselt, kui teid hea asja parrast põlgatakse: siis saate teie omma tāsfasē õnnisteggia Jesusse sarnatseks.

56. Kurjad Tallopojad.

Ühhe küllakunna tallopoegadest ei kuulnud ümberkaudo ühtegi head, agga sedda enam kurja. Nemmad ollid ka wägga kurri rahwas: sest nemmad mutasiid sallamiste omma Moisa wannemadte ja mu nabori rahwa põllo rajad: ja kus nende põllad mu rahwa heinamaade järgmissed ollid, seal kundsidi nemmad iggal aastal monne wao omma põllo jure, ja tahtsid sedda nenda mu rahwa kahjo läbbi kaswatada. Ommad lojukses lassid nemmad õsel mu rahwa heinamaade ehk orroswäljade sisse, ehk lassid neid ilma karjadsedta Jummalala meele wallaks: ja nenda sündis paljo kahjo. Kui nemmad moisa, ehk Kirriko Issandalle omma kōhhud pidid maksma; siis püüdsid nemmad ifka petta. Nende ennestē külla paikās ei olnud puid: nüüd olleksid nemmad mu hea rahwast woind
lub=

lubba palloda, et nemmad nende metsast ennes-
 telle tohiksid puid tua; agga sedda waewa ei
 wõtnud nemmad mitte; waid warrastasid na-
 bori rahwa koplidest, ehk kusikodest, ehk leppi-
 kudest, ehk kust nemmad agga middaki leidfid.
 Omma laste eest ei kandnud nemmad ühtegi
 hoolt, egga läkitand neid koli. Jõse tullid
 nemmad wägga harwaste kirriko, kus nemmad
 wähheki head, ja ka sedda olleksid wõind õppida,
 et neil meele parrandamist tarwis läks. — Ag-
 ga, et nemmad kül keigest wäest püüdsid, ülle-
 kohto ja pettise tõe rikkaks saada; siis jäi-
 wad nemmad ommetegi kehwaiks kui kerjajad:
 ja neile ei siggind middaki; waid keik rahwas
 ümberkaudo põlgas neid.

Jummal ütleb: (1. Moos. p. 27. s. 17.)
 „Arraneedtud on, kes omma liggimesse raja
 „ülle ajab“!

Urge himmustage middaki, mis teie pär-
 ralt ei olle!

Püüdke õigust, ja jätke mahha üllekohto,
 sest igga üllekohhus on patt!

Need ükspäinis, kes õigust armastawad,
 woiwad siin rahholiste ja hästi, ja iggaweste
 õnaste ellada.

Kuningas Dawid ütleb: (Laul 119.
 s. 165.) „Suur rahho on neil, kes Jehowa
 „kässo õppetust armastawad, ja nemmad ei
 „kõmmista mitte“.

57. Hea Majamees tühja ajal.

Jürri olli arro piddanud, et temma suure perrele toitusses, kaks kümmeend wiis tündri rukkid kullosid. Nüüd tulli wihmane suwvi, ja rikkus rukkid, et süggisel jo ni kassin aeg kätte tulli, et rukti tünder kolm rubla maksis. Jürri hinge tagga ei olnud enam kui kaks kümmeend tündri rukkid: sepärrast hakkas temma aegsaste kassinast ellama, ja ostis kümne rubla eest maa auno, mis sel astal hodawad ollid, ja sdi neid saggedaste omma perreka. Peäleki müüs ta seitse tündri rukkid: nende eest sai temma kaks kümmeend üks rubla. Nenda ullatas temma omma kolmetõistkümmene tündride, ja maa auna deka, tõise leikusseks sadik. Keik mu rahwoke olli sel tühjal ajal waese wiisil ellanud, ja peäleki kehwas läinud: agga Jürri olli omma tarkusse ja omma hooldkandmisse läbbi, ennesa perred kauniste toitnud, ja peäleki need üks tõstkümmene rublad omma kirsto pannud, mis temmale neist rukkidest järrele jäid, mis ta kalli hinna eest müüs.

Pea aegsaste murred, kuida sa omma asja tallitad; sest, kui jo hädda kæs on, siis on se wägga hilja, abbi saadta!

Armas maa rahwas! õppige sün Jürriilt, mis hea asfi maa aunad on: ja kandke hoold, neid

neid iggal aстал mahha tehha; siis ei lähhe tei-
le ial tarwis, haggana leiba süa. —

58. Dige innimenne ajab jo süin maa peäl
õnša ello.

Riistiani wannemad piddasid tedda lapse eas
kolis, ja kandsid hoolt, et temma nõbbedaste
õppis, ja ühtegi koerust egga wallatust ei saand
tehha: sest temma siis moistlikkufs sai, ja ar-
mastas head.

Kui temma mehheks sai, ja naest wotma
läks; siis ei sõitnud temma mitte, nenda kui
monni tolwane, ratsa hobboseka kullast kullasse
kõsja, senni kurni ta üht tüddruko leidis, kes
temma wiinad wasto wottis; waid temma ot-
sis, kurni ta ühhe jumjala kartlikko ja war-
ma tüttarlapseka tutwaks sai, ja sedda temma
siis kõsis. Sepärrast olli temma abbiello ka
õnnis; sest need kaks inimessesed armastasid
tdine tdist, ja piddasid omma maja hästi ülles.
Nende warma kädte tde läbbi, saiwad nemmad
rikkaks, ja ommast warrandussest jaggasid nem-
mad, ja teggid heal meelel head: sepärrast siis
iggamees neid armastas. Keige riidlemisfe
eest põggenesid nemmad, ja ei pistnud omma
nenna ühhesseki asja, miska neil ep olnud teg-
gemist; waid andsid igga ühhele omma kädte.
Sest nemmad siis ka ial tüllisse ei saanud, egga
nuht-

ruhtlusse alla sattund; waid Moosawannemad
sallisid neid wägga hästi, nende hea majapidada-
misse, ja nende hea kombede pärrast. Nem-
mad ellasid kassinaste ja ei wihhastand egga riid-
lend; sepärrast jäiwad nemmad terwisse jure,
ja saiwad wannaks. Ka nende lapsed figgisiid
hästi, sest et nemmad omma wannemadtest
üsna head näggid, ja maast maddalast õppisiid
head teggema.

Nenda saatab jummalakartlik ello õnsaks.

59. Nummalus ja moistus.

Hinrik ja Peep raiosid kermes palki, ja Peep
ei pannud tähhele' kühho poole se puu tahtis
langeda, mis ta raius; sepärrast langes ta mol-
lemadte peäle, ja ldi Hinriki kääwarre, ja Peep
särelnud katki. Mu rahwas, kes nendeka kõr-
wes ollid pannid neid mollemad reggede peäle,
ja wiisiid neid fojo. Hinrik pallus warsi, et üh-
he Welskeri jure piddi läkkitatama, kes ei el-
land kangel sest küllast: se tulli, ja panni tem-
ma kääwarre lund lahhasse, ja andis temmale
terwisse rohto sisse; ja nenda sai Hinriki kää-
waris monnenäddala pärrast jälle terweks, nenda
kui ta enneki olli. Temma maksis ommast wae-
jussest Welskerille, ja tännas tedda peäleki.

Ugga Peep ei wöttand Welskerist kuuldaki;
sest rummala rahwa juttud ollid tedda arraks
teh-

tehnud: ta kartis et Welsker temmale suurt wallo teeks, ja et ta temmale palju peats maksma. Sepärrast läkkitas ta ühhe wanna naese jure, kedda rahwas tarkaks arwas. Se panni temma särelnud pilpaje, ja lobbises seäl kallal, ja andis temmale kabitud waske sisse, ja wiis tedda sauna, ja teggi wiis immed temmaka. Agga kül ta ommetiggi keige omma tarkusselka ei teadnud diete selle asjaka ümberkäia; sedda nähti pärrast. Sest, kui Peep jo ühhe kümme-konna nädalad, suureš wallus ja häddas olli wingonud; siis olli kül temma säreluu kokko-kaswanud agga ta olli ni kowwer, et Peepo üks jalg waaksa lühhem olli kui tdine. Peäleki olli selle wasse wihha temma ihho sisse jänud, ja sauna leil olli temma säre hawa hopis rikkonud. Nüüd hakkas se wanna naene selle hawa kallal arstima, ja arstis terwed kaks astad, ilma et ial parremaks olleks läinud. Wiimaks tüddines Peep, sedda hädda kannatades, ja jättis wanna naest mahha: siis kül temma hawad parranesid, agga keik säre sooned ollid kokko kaswanud, et ta ei saand põlwe sirrotada; ja ei saand temmast ilmas tdeteggia meest. Peäleki olli temma selle hallisemisse läbbi ni kehwas läinud, et temmale ei jäend ridehilpo selga, egga teadnud temma kust ta leiwapallostest piddi kädte saama, kui hea rahwas temma peäle ei olleks hallastand.

Kes nüüd kü neist kahhest mehhist moistlik olli, ja kes olli rummal? —

Welskerid on inimessed, kes keik omma elloaega on kullotanud õppides, kuidas inimese ihhowigga woib ussinaste jälle parrandada. Kü siis se ikka rummal on, kes omma terwist ennemiste ühe wanna naesa hooleks annab kui Welskeri hooleks! —

60. Noor mees surma wodi peäl.

Üks noor mees, kes kolis warmaste olli õppinud, ja omma wannemadte sanna ikka olli kuulnud; se sai raskeste haigeks. Ni pea kui ta haigeks sai, läksid temma wannemad sedda moisa teada andma, ja Moisa wannemad läkitasid ühe moistlikko Toktri, tedda katsunia: agga temmal olli surma haigus. Issa ja emma meel läks nüüd wägga kurwaks, et nende hea laps, kellest nemmad ni paljo rõmo lootsid, piddi surrema; ja nemmad nuttsid halledaste, temma sängi kõrwas. Siis rakis se noor mees needsinnadsed sannad, mis wägga tähhele pannemisse wärt on. „Armas taadike ja eideke, ärge kurwastage ennast mitte ni wägga, minno surma pärrast! Jummal kutsus omma tarka nou järrele surma läbbi, üht warra, tõist hilja: kes tedda armastab, ja temma peäle lotab; egga se surmaski õnnets ei olle. Se lotus

„tus annab nüüd minno südddmelle julgust.
 „Surm mutab ükspäinis minno põlwe: ma
 „lähhen sest ellust, ühhe tõise ja parrema ello
 „sisse: eks ma seülle ei pea rõmus ollema?
 „Ma tean, kallid wannemad, et teie mulle keif
 „head sowite: sepärrast olge ka teie rõmsad!
 „Olge tännatud, et teie mind nooreld kolis
 „piddasidte; sest seäl minna õppisin, kuidas üks
 „jummalakartlik inimenne õnnsast woib ellada
 „ja wiimaks rahhoka siit maapeält ärralah-
 „kuda”.

Surm on ükspäinis kardetawa nendele, kes
 wähe on õppinud, Ja Jummal immelikust
 nouust inimeste ka, kassinaste tundmist on
 kätte saanud.

Salomo ütleb: Opp. p. 14. s. 32.) Kes
 däl, lükkatakse ärra, temma õnnetusse sisse
 agga õigel on warjopail, ka ommas surmas.

Lapsed, õppige keigist nisuggusist juttodest,
 kui palju tullosad asjad ühhes heas kolis woib
 õppita!

61. Keif tulleb inimesse kädte, temma
 ello ajamise möda.

Raks ded ollid ühhes küllas: wannem olli kae-
 sin ja siwusj ja tasfane, ja noorem olli ülb ja
 wallato ja ropp.

Se wannem, kui temma tükki aega nobbedaste ja truiste olli teeninud; siis wottis üks kaunis maja mees tedda ennesalle naeseks, ja tenima ellas selleka rõdmsaste omma ello aega.

Agga noorem õdde jättis omma peigmeest mahha, ja läks ühhe tõise mehheka hulkoma. Se olli ka kolwato mees, nenda kui keik hulkojad, ja kui ta näggi, et se tüddruk ka mu meesterahwaka sõbbrust piddas; siis jättis ta tedda temma wårdjalapseka suure waesusse sisse mahha. Müüd ei jäend temmale muud noud, kui et temma omma lapseka piddi kerjama minnema, senni kui ta kojo paiko taggasi saaks; agga koddos põlgasid tedda keik temma wannad tuttwad. Temma laps olli tee peäl nalga surnud. Temma isse püdis ennam wargusse kui tõde läbbi omma pead toita: sepärrast pandi tedda wiimaks tuhthone, kus ta ka surri.

Kurjusse tee on algmisfes

Kül kaunis kerge káia:

Kül agga pea igga mees

Saab nähha, et ei leia

Kuid tüddimust,

Ja ahhastust,

Ja wallo sedda káies.

Digusse tee on algmisses

Kül raske, ja teeb waewa:

Kui agga temma jälgedes

Sa käid, ei põlga waewa;

Siis rõmostust

Ja õnnistust

Sa leiad, sedda käies.

62. Ennam head kui kurja on maailmas.

Rubja Herm ütles sagedaste omma lastele:
„lapsed, kui teie kässi hästi käib, kui teie rõ-
moka leiba sõdete, ja termisse jures ollete, kui
hea ilmoka on, ja linnud leppikus laulwad, ja
teie südda end rõmustab nähhes, kuidas orras-
wälli haljendab, ja heinamaa lälled õitsewad;
— siis tännage rõmoka Jummalad, kes teie
sedda head annab. Minna ollen wannaks saa-
nud: agga kui minna hakkas järrele mõtlema;
siis leian minna, et Jummal mind palju en-
nam rõõmsad päiwi on lasknud ellada, kui kur-
wad päiwi. Ja sedda teieki, lapsed, ükskord
saate ütlema. Kui teie wahhest ühhe päwa
haiged ollete; kui palju päiwi ellasidte teie ter-
wissika! — Suurem hulk ahhastussest ja
kurbdussest tulleb innimessele, temma ennesa
nurjatumma ello ja kurjusse läbbi. Kes Jum-

malad diqust tannalkkust süddamest armastab, ja sannakuulmisse läbbi tedda auostab; sellele ei olle mailm mitte üks hädda rg. Se raske põlw, mis meie kanname; sedda kanname meie, ehk omma ennesa süü läbbi kui üht nuhtlust, ja siis saab ta meile tullosaks, et meie ennesa ello partandame: ehk meie kanname sedda ilma süüta, ja siis läkkitab meile sedda Jummal, meie taewan issa, ja siis se on ka wißsist temma laste heaks, ja õppetab meid kannatust. Mis ühhe asjale kahjo satab, se satab tõise asjale kaswo. Teie tappate lojuksed; se on nendele kahjo: agga innimestelle saab sest hea toituis. Nenda kui päike ei woi allati paista, egga kewwade aeg ilma otsata olla; nenda ka ei woi itka feik innimesse tahtmissse järrele sündida”.

Sesuggused kõnned kuulsiid Herma lapsed wägga hea meelega, ja õppisiid seläbbi, et siin ello ajal ükski ei woi oiete õnsaks saada: waid et iggawiks, kes tõises ellus täieliste ja ilma otsata tahhab õnsaks saada; se peab essite õppima, jummalakartlik ja hea olla: se on: temma peab tannalik ja kassin ollema, kui kasssi hästi läib, ja peab õppima willetsust kannatada.

Jggawenne õnnistus on pärrast surma jummalakartlikko innimesse palk. Se on üks suur heldus Jummalast, et siin maa peäl jo ennam head on kui kurja, sest seläbbi ka meie õppimisse päwad, meile rõmoka kulluwad.

„Jehowa! Mailm on täis sinno heldust”!
 (ütles Kuningas Dawid, Sauloramatus p.
 119. s. 64.)

63. Kui sa middagi ihhaldad, siis püa ka
 seddamõda ellada, et sa sedda kädte
 saad!

Liso ütles omma perrenaeselle, kelle jures tem-
 ma ellas: „minna tahhaksin hea meelega paljo
 „õppida Jummalast, ja temma tahtmisest, mis
 „temma käsib ja keelab, ja kuidas minna woik-
 „sin ikka, ja ka parrast surma õnsaks saada”.
 — Perrenaene wastas: „Kui sa sedda ihhal-
 dad; siis pead sinna kuulma: se on, tähhele
 pannema ja moistma, mis õppetakse: ka pead
 sa luggema: se on, sa pead ramato kädte
 wõtma, ja neid sannad tähhele pannema, mis
 seal sees on, ja nende tähhendamist õppima
 tundma. Kuulmisse parrast käime meie kir-
 rikus. Kes moistab luggeda; se woib ka
 koddõ pibli ehk lauloramato kädte wõtma. Tut-
 lusjes selletakse pibli ehk Jummalala sanna,
 ja kui se õigel wiisil sünnib, siis õppime meie
 sedda ikka enam moistma. Mis nüüd Jum-
 mala sannast sinno pähhe jäeb; sedda pead sa
 nõbbedaste ja heal meelel teggema: agga seal-
 jures iggal päwal Jummalalt tarkust pallu-
 ma. — Se on se wiis, sedda kädte saada,
 mis

mis sa ihhaldab; ja kui sa uštawast sedda wiisi teed, kul sa siis sedda kädte saad".

Kes ühhe hea asja ihhaldab, kui siin Eiso teggi se on jo hea tee peäl, mis tedda parrandamisse poole juhatab.

Kes sedda diged wiisi wälja wallitseb, mis läbbi ta sedda head asja kädte saaks, mis ta ihhaldab: se on moistolik.

Kes meid head wiisid õppetawad tundma, olgo meie wannemad, ehk õppetajad, ehk Kirriko Jõsandad, ehk muud truid sõbbrad; need on meie suure kiitusse ja tänno wärt.

64. Kuninga Tallopojad.

Seda ajal tuli kask Kuninga poolest, et keisgik Kuninga moisadest, igga wiekümme mehhest, üks pididi soldatiks woetama. Kisto Perelil olli üks poeg, Wilip nimmi, sellele joutus ka kord, et ta wäe alla pididi minnema. Wilip läks hea meelega, sest temma olli kolis õppinud sanna kuulma ja ei mitte nurrisema, egga ennesa tahtmisse järrele ellama, Temma mõtles, küllab Jummal mind seks on loonud; sest keik mis sünnib, se sünnib temma hea tahtmisse järrele.

Kui temma sedda pididi õppima, mis soldatil tarwis lähheb teada; siis panni ta hästi tähele. Sedda olli ta ka noorelt kolis õppinud.

Sest

Sest temma siis nuhtlust ei saand holetusse parrast, waid õppis wähe aja ka ni paljo kui üks, rügementis. Ka olli ta õppind kirjotama, kui ta alles poisike olli: Sepärrast pandi tedda Kirjotajaks.

Sõas teggi ta mis kohhus olli tehha, ja olli ifka seäl, kus ta piddi ollema; agga ei ta riisund ialki, waid olli rahhul selleka, mis temmale kunninga polest paikaks anneti. Mis temmale kästi, sedda teggi ta ilma kartmatta, ja tegai ka mu soldaride süddamed julgeks omma kõnnede läbbi. „Wennad, (ütles temma) kes Jummal peäle lotab, sel on julgust. Kui meie teeme, mis meie kohhus on, siis Jummal meie eest hoold kannab. Kelm, kes lippe mahha jättab”! —

Wilip sai pea Kapraliks, ja wiimaks Serfantiks: ja teik kes tedda tundsid, arma lastid ja auostasid tedda. Ka kais temma kassi hästi ja ta teenis ennesalle ni paljo rahha, et ta parrast omma wanna isfalleki wois jaggada.

Kes noorel eal on õppind omma koghud teggema, ja sedda mehhe eal teeb; se woib kui kitsas kões on kindlaste Jummal peäle loodta, ja seläbbi ifka omma süddame julgust kaswata.

Salomo ütleb: (Opp. p. 2. s. 7, 8.) Jehowa panneb tallele diglaste tõssist asja: temma on kilbiks neile, kes ilma laitmatta ellawad:

et nemmad digusse teeraad sinni peawad; siis hoiab ta omma waggade teed.

65. Hea Naene.

Marril olli üks mees, se olli äkkiline wihasle, ja läks igga tühja palja asja pörrast kohhe tulliseks. Kui Marri sedda näggi, siis olli ta keige suurem murre, et ta ennast keige asjade eest hoiaks, mis olleksid woinud tülli tehha: ta olli kärme ja siwus, et temma mees ei leidnud maad wihasstada. Kui ta näggi, et temma mees ommetiggi wahhest hakkas nurrisema; siis ei haukund ta mitte wasto, waid olli sedda libbedam. Saggedaste pallus ta Jummalad üksi olles, et se temma mehhe meelt parrandaks, ja temma ennesalle kannatlikko meelt annaks. Wiimaks läks mehhe südda pehmeks; ja kui nemmad kahhekeste Jummalala laua jure tahtsid menna; pallus ta omma naeselt andeks keik sedda üllekohhud mis ta temmale olli teh- nud, ja lubbas meele parrandamist. Marri pallus omma mehheka Jummalad, et se tedda omma wäeka toetaks, ses heas ettemotmisjes: ja nemmad ellasid pörrast õnsas ja rõõmsas ab- biellus.

Üks hea ja moistlik naene woib omma meh- hele meele parrandamisjes, suurt abbi tehha.

Sirat

Siraf ütseb: (p. 26. f. 19, 20) „Kui kefi
 teie seasi toe tee pealt ärra efsib, ja kefi pdrab
 tedda jälle ümber tee peale; se peästab hinge
 surmust, ja kattab pattude hulka kinni.

66. Laul.

So heldus, Jummal, ullatab
 Kõl ülle pilwe raja:
 So hallastus meid kossutab,
 Teeb abbi kus meil waja.
 Sa meie ello pitkendam,
 Ja omma lapsi armastad,
 Ja wottad palwed kuulda.

Ei pallo minna warrandust
 Ja rikkust kokkopanna:
 Sa tead minno tarwidust,
 Ja sedda mulle anna!
 Tee agga, Jummal, et ma kind,
 Ja sinno poega, ja ke mind
 Siin diete saan tunda!

Sefš, armas Jummal, õnnista
 Need õppetusse sannad,
 Mis rahho sees, kartusseta
 Sa meile kuulda annad.
 Tee, et so käsud peame,
 Ja wiimaks õnsast surreme,
 Jesuse läbbi, amen.

67. Head Pulmateggiad.

Üks haige leš naene olli ühhes waeses saunas
 pittali maas. Üksford ollid seal kullas pul-
 mad, mistarbeks paljo roga olli keidetud. Siis
 ütles noorik omma noore mehhele: „Jummal
 „olgo tännatud, et meie käsni ni hästi käib!
 „meil on liastki head. — Kui mitmel waesel
 „on tühjaka kitsas käes! Läkki õige meie pul-
 „ma päewal üht head tõed teggema: läkki selle
 „waese naeselle seal saunas, wähe pulmaroga
 „wiima“! — Door mees wastas: „Se olli
 „üks moistlik fanna! nüüd olled sinna weel
 „armsam mo meelest, et ma näen, et sul ni hea
 „ja lahke südda on“. — Ja siis läksid nem-
 mad kahhekeste, ja wiisid selle waese naeselle
 head pulma roga süddamekinnitusseks, ja kand-
 sid hoold, et temma terwisse rohto sai. Selle
 haige naeselle tullid pissarad filmi, rõmoka, ja
 tem-

temma õnnistas ommad heateggiad. — Nüüd
lâksid nemmad jälle taggasi pulma kotta: agga
nemmad ei kiitlend ennast mitte pulmarahwa
ees, selle hea tõe pärrast: süiski olli nende süd-
da wägga rõmus, ja Jummal õnnistas nende
abbiello.

Sirak ütleb: (p. 14, s. 14.) Urra torko
heal päwal head tehhes, ja hea himmude ossa
ärge mengo sinmust möda!

68. Punna-Maarja.

Uks kuningas lâks ühhel korral läbbi keige
omma kuningriiki omma maad katsuma. Kui
temma ühhel pühhal, ühhel maal, mis kaugel
temma Kuningalinnast olli, ühhe küllasse
tulli, siis näggi ta kõrtsi ees suurt hulka
rahwast kous ja kulis suurt kissa ja hoiska-
mist. Temma laskis saddamaid omma tõlda
kinni piddada, et ta selle rahwa illo ja rõmo
tahtis nähha: sest keif Kuningad armasta-
wad ommad allamad, ja keigeennamiste maa
rahwast; ja nende meel on wägga hea nähhes,
et tallorahwa kâssi hästi kâib, ja et nemmad
rõõmsad on. Agga kui se Kuningas tähhele
panni; siis ei näinud temma selle rahwa seas
middaki, kui üsna jobnud mehhi ja naesi, kes
issekeskis suure kissaka viidlesid, ja tõine tõist
karpopiddi kiskusid. Siis laskis ta selle rah-

wa hullast üht ennesa jure kutsada. Üks mees, kes weel keige selgem nende hullas olli, se läks tõlla jure, agga ta ei teadnud mitte, et se Kuningas olli, kes temmalt küsis, mis riidlemist ja mõllamist nemmad seal kõrifi ees peakind? Se mees wastas: „ärge pange pahhaks ausod wannemad, et ma wähe wäsiind ollen! se on se „tännase päewa auuks. Tanna on meil punna- „maarja, ja se on nenda meie maa wiis, ärge „pange pahhaks, et igga üks, kel agga sedda „joudo on, se peab tanna ni paljo jummal wil- „jokest wõtma, et ta silmnäggo punnaseks läh- „heb; siis on ta läbbi keige asta terwe ja punna- „ne. Ärge pange pahhaks! Ja sel wiisil on „siis monnikad liaste jummal wiljokest rüpanud, „ja on seulle riido justonud, nenda kui se meie „maa wiis on: ärge pange pahhaks”! —

Kui Kuningas sedda kuulis; sai temma meel haigeks, ta käskis peale ajada, ja läks omma teed eddasi. Wärrast kuulas ta tarkaste selle maa rahwa järrele; ja kui temma kuulda sai, et nendel mitte ükspäinisi punna- „maarja päewal, se pahha wiis olli, ennast täis lakkuda; waid et nemmad ka keik muud suured pühhad selle wiisika teotasid; siis wihhastas temma wägga, ja ütles: „ma ollen maa rahwale need püh- „had andnud, et nemmad neil päiwil hingal- „sid ommast raskest tõest, et nemmad esste „Jummalad teeniksid, ja wärrast moistlikkul „wiis-

„wiisil ennast woiksid rõmustada: agga ma
 „näen, et nemmad ei olle selle headusse wärt.
 „Kül ma tahhan neid õppetada Jummalä ar-
 „mo, ja minno headust parremast tallele pan-
 „na.” —

Mi pea kui temma omma kunninga linna
 kōjo sai; läkkitas ta kasko wälja senna maale,
 kus ta sedda joobnud rahwast olli näinud; et
 keif maarja päewad, ja Janipäew, ja Mihkli
 päew, ja igga suure pühha kolmas päew, ei
 piddand ennä pühhitsedtama; waid et Mo-
 sawannemad piddid sepeäle piddama, et tallo-
 pojad neil päiwil kowwaste tõed teeksid. Seju-
 res laskis ta rahwale teada anda, et kui nem-
 mad sedda pahha jomisse wiisi mahha ei jäts-
 takš; siis tahhaks ta eddespiddi ka need muud
 suured pühhad nende käest ärrawotta.

Muud küssendas keif se maa rahwas selle
 kowwa Kunninga ülle, et ta waese rahwale
 nende rõmo ei sowind. Agga keif moistlikud
 innimesed kuitsid sedda kunningast, et temma
 tarkaste olli tehnu. Sest, kes üht headust
 kurjaste prufib, se ep olle mitte selle headusse
 wärt. Peäleki on suurem patt, pühhapäwa
 jomisse läbbi teotada, kui pühha päwal tõed
 tehha.

P. Paulus ütleb: (Ewes. p. 5, s. 18.)
 Urge joge ennast mitte täis wiina, kust üks õn-
 nets ello tulleb!

Jummal ütleb: (2. Moos. p. 20. f. 8.)
Mõttele hingamisest päewa peale, et sa sedda püh-
hited! —

69. Tark Wäljawallitsemine.

Üks moistlik mees tahtis naest ennesalle wõtta,
ja tuli ühhe tallusse, kus kaks oed ollid. Üks
neist olli illus, ehhitas ennast ikka kennaste riis-
bis, ja ei tehnud mitte heal meelel tarwitawa
tõed. Toine olli warm tõele, teggi keik mis
majas tarwis läks ja kandis hoold keige tallo
eest.

Missuggust neist kahhest se moistlik mees
kül ennesalle naeseks wõttis? —

70. Hea Wallitus on tullus.

Ühhe weike moisa järrele ei olnud enam kui
üks ainus külla, ja ses küllas ellasid nelli kau-
nid majamehhed, se on, nisuggosed tallopojad,
kes õigust armastasid, ja omma maja hästi ül-
lespidasid: ja kakstoiskümmed nurjato tal-
lopoega, se on, nisuggosed, kes keik ükspäinist
omma tahtmisest järrele tahtsid ajada, ja ei hoo-
lind ühtegi keige külla kaswust. Selle külla
wäljade all olli üks piisoke idggi, mis kewwa-
del jõe-lahkumisest ajal wägga pauses, keik lüsid
mahhamurdis, ja wäljadel ja heinamaadelle
suurt

suurt kahjo teggi. Need nelli kaunid maja mehhed püüdsid keik tehha, mis nemmad agga joudsid, et nemmad ommad wäljad selle wee-
kahjo wasto warjole panneksid; agga nende üks ei aitnud üksi, ja need kakstöistkümmend nurjatummad, tahtsid enneminne isse kahjo kanda, kui tõistelle abbi tehha. Nende kulla olli soo paikas, ja süggisel ja kewadel ollid nende ulidsad ni süggawad ja muddased, et weiksed wahhest nende sisse kinni jäiwad, ja et nemmad ommad hobbofed ja wantrid seal sees rikkusid. Need nelli kaunid maja mehhed ütlesid wahhest: „wennad, wd:kem ühhes wäes haggo „raioda, ja omma kulla ulitsa peäle panna, ja „mulda peäle weddada, et meil ikka kuitw tee „olleks“! Agga need tõised ei wõtnud sedda head noud mitte kuulda, waid teagid muud tühja tõed, ja ei kandnud ka õiged hoold põllo tõe eest. Kui need moistlikud wahhest noud piddasid, üht kaewandõ läbbi omma wälja tehha, et se maa tahhedammaks lähheks ja parremast wilja kannaks; siis pannid need tõised sedda noud agga naeruks. Sell kullal olli paljo santi maid, mis kaugel kullast, ja puusta ollid; agga puudest olli neil wägga kitsas kääs: sest sel kullal ei olnud ial Moisawannemad olnud, kes nende moisas olleksid ellanud, ja diete selle rahwa järrele kuuland, sepärrast olli rahwas hooletummal wiisil metsaka ümberkäinud.

Stuud

Nüüd ütlesid need moistlikkud: „lähme ühhes
 „kous puusemet külwama omma puusta maa
 „peäle, ja siis teeme aeda selle ümber, et loju-
 „fed ei pääse kallale noori puid ärra sõema, sen-
 „ni kui nemmad suureks saawad: siis ei olle
 „ommetiggi meie lastel puist pudo“! Agga
 need nurjatummad wastasid: „Se olleks meil
 „kümnes tõe! nüüd lasseme meie ommad hob-
 „bosed lahti, ja nemmad lähewad kuhho nem-
 „mad tahhawad: agga siis peaksi meie neid
 „allati hoidma. Ei poolestki meie sedda lähhe
 „teggema“! — Ühhe sanna ka, keige hea as-
 jade sees, mis keige küllale olleksid tullosaks saa-
 nud; pannid nemmad wasto.

Wiimaks ostis üks moistlik Wannem sed-
 da moisa ennesalle, ja läks senna ellama: siis
 tulli tõine luggo selle küllale. Need kaunid
 majamehhed saiwad kiidetud, ja Wannemad
 kaitsefid neid: agga need nurjatummad widdid
 nüüd wäggise teggema, mis need tõised heaks
 arwasid, ja saiwad peäleki nahha peäle, kui
 nemmad tahtsid wasto panna. Ja nenda käis
 selle külla rahwa käsfi hästi, ja ei sündind nei-
 le pärrast ühtegi kahjo.

Jummal wallitseb innimeste ülle hohto-
 ehk muu Wannemadte läbbi: ja Wannemad on
 Jummalast säetud. Nemmad nuhtlewad sed-
 da kes kurri. agga nemmad kaitsewad ka neid,
 ja teewad abbi neile, kes head on. Wannemad
 on

on siis üks suur ande Jummalast; sest ilma nendeta ei võiks ükski, ja keigewähhemaste maa rahwas, rahholist ello ajada.

Sepärrast ütleb Jummalala sanna (Rom. p. 13. s. 1.) „Igga hing heitko ennast ülle-
 „madte alla, kellet keigeüllem meelewald on:
 „sest üllemaid ep olle muido, kui Jummalast:
 „agga kus üllemad on, need on Jummalast
 „seätud. Kes nüüd üllemadte wasto panneb;
 „se panneb Jummalala seadmiste wasto”.

71. Pitkse Mürristaminne.

Peter ja Willem ollid ühhewahhe wäljal tdel: siis tulli Jummalala ilm, et wälko ldi pitkne ja mürristas waljust. Peter ütles: „läkki, wende, nuke, pdggeneme senna wanna hdene puu sisse, mis seäl seisab: mul tulleb hirm selle mürristamisefka”. Willem wastas: „ei mitte, wend, se ollek suur rummalus. Se ei olle mitte hea, mürristamisfe jures nisuggose puu alla astuda, kui se seäl, kel ladwas kuwad oksad on. Wälko tulloke lddb saggedaste se-
 „suggoste oksade möda mahha. Pitkse mürristaminne on üks heateggo Jummalast: ta
 „koikutab maad, teeb soja wihma läbbi, et
 „maad wilja kaswatawad, ja puhhastab tae-
 „waallust keigest kurjast haurust. Kui meid
 „ka wihm merjaks kastab, kül riide hilpud pea jälle

„jälle kuiwawad: ja lausa taewa all ei olle ni
 „paljo karta, kui seal hdene puu all. Ehk ar-
 „wad sinna, et ma selle hdene puu sees surma
 „eest woiksin warjul olla, kui Jummal on seäd-
 „nud, et ma pean surrema,„? — Willemmi
 moistlik jutt ja temma julgus, teggid, et Peter
 temma jure jäi. Ja kui nemmad alles nenda
 kõnelesid; wata siis löi wälko tulloke senna puu
 sisse, kuhho alla Peter tahtis pöggeneda.
 Niid ehmatas Peter, hakkas Willemmi kae-
 lasse kinni, tännas ja ütles: „armas Willem,
 „sinna olled minno ello kaitnud“! — Willem
 wastas: „se olli hea, et sa minno janna wõt-
 „sid kuulda: seläbbi olled sa omma ello pit-
 „kendand“.

Argus teeb kardetawa asja ikka suuremaks.

Ühhel kartlikul on kashewõrra hädda käes:
 temma kartab sedda, mis kardetawa on, ja ka
 sedda, mis agga temma meelest kardetawa: ja
 häddas ei tea ta ennesalle abbi tehha, kui ta ka
 wahhest wähhese asja läbbi ennast woiks häd-
 dast peästada.

72. Polletamisese: Klaas.

Ühhel kewwadissel päwal paistis päike selgeste
 kolituppa. Kolilapsed olkid omma õppetajalle,
 omma tähhelepannemisse läbbi rõmo tehnud,
 ja se est tahtis temma neile jälle üht rõmo tehha.

Ja

Ta wõttis omma polletamisse klaasi kätte, ja ütles: lapsed, mis teie sest kül arwate? tullofest ev olle meil toas, ja süiski tahhan ma selle klaasika sedda taela süta pollema. Müüd astus ta rãwawaste ette, ja laskis pãikesse joned selle klaasi lãbbi selle taela peäle langeda, ja nenda haf as tael pollema. Üks nende laste hulkast kes keige terrasemmast jãrrele mõtles; se ütles: eks ep olle tõssi, armas õppetaja, pãike polletab, agga klaasi sees ep olle tullofest? — Õppetaja wastas: oige kül: se klaas koggub pãikesse joned kokko; sest ta on seks nenda ihhotud. Agga kes teie seast woib mõtelda, mis weel tarwis lähheb, kui pãike selle klaasi lãbbi peab sütma? — Müüd hakkasid need lapsed senna ja tenna arwama, agga ükski ei tabband sedda. Süis ütles õppetaja: ei süin arwamine aita, kus nõggemist ja tõhhelepannemist tarwis lähheb. Agga ma tahhan sedda teile õlda. Waatke, kui ma middaki tahhan süta pollema; süis pean ma sedda klaasi ikka ni kangel sest asjast piddama, kui seks tarwis lähheb: muido ta ei süta mitte; kui teie süin nõete.

Agga ma tahhan teid ka õppetada, mis muud kaswo meile need klaasid saatwad, mis sel wiisil on ihhotud, kui sesinmane. Keik mis meie selãbbi tõhhele panneme, nõib suurem ollewad, kui ta toest on: katske süin neid pokstawid ramatus: nemmad paistawad sõrme laius-

sed. Misuggosed Klaasid leitakse ka, mis pissemad, ja toist wiisi ihotud on, ja need näitavad dige tillokesed asjad selgeste ja suureks, ehk towad ka kanged asjad, mis taewa külles ehk maa peal on, dige liggi silma ette. Seläbbi woime meie siis need asjad selgemast nähha, ja tähhele panna, kui omma palja silmaka.

Lapsed küsüsid, ees prillid ka ei olleks misuggosed klaasid? Dppetaja wastas: ei mitte: waid nemmad on toist suggo: sest nemmad on otsekohhe ihotud; need toised Klaasid on keskei paikas paksemad, kui ümber ärede. Ka ei tee prillid sellele, kelle filmad santiks on läinud, muud head, kui et temma liggidal selgemast nende läbbi woib nähha. Kell agga terrawad filmad on, se ei selleta prilli läbbi ühtegi.

Teie, kel terwed filmad on, ja kes teie selgeste woite nähha, tännage Jummalad, armad lapsed, et temma teile selged filmad on andnud, et teie nendeka keie need illusad ja auulikkud ja immelikkud asjad woite nähha, mis temma on tehud. Agga hoidke ennast, omma filmadeka patto teggemast.

Kuida woime meie filmadeka patto tehha? Küsüsid lapsed. Monnesuggusel wiisil, (kõstis dppetaja) agga keige enamiste, kui teil hea meel on nähhes, et kurja tehha.

73. Tillokenne Rahwas.

Üks poltsamaa mees, kes pits ja priisk olli kaswust, nenda kui seal maal paljo suuri mehhi leitakse; se tulli allotaggose maale üht suggolast katsuma. Seal leidis ta ennamiste üsna piisofest rahwast: naese mehhed, kel abbemed suus ollid, ja isse kui poisikesed: wägga harwast üht meest, kel wähheki mehhe kehha olleks oluud. Temma küsis omma suggolaselt, kust se ommetiggi piddi tulles: ja temma suggolanne wastas: „Jummal sedda teab! agga „jo se wist sest raskest tdest ja sundimisest tul „leb, miska jo meie lapsed piinatakse, kui nemi „mad peawad waimuks kaima: nenda kui meie „naesed laulawad:

„piisofessi piinatakse!

„rammotummi raisatakse!

„se ei anna neile maad kaswada”. — Agga se poltsamaa mees olli moistlik, sepärrast ütles temma: „ei ilmas se woi tössi olla! Tde kinni „tab innimesse terwist: ja terwe puu, mis heas „maas seisab, se kaswab sirgeks ja priiskiks; „nenda ka innimenne, kui ta terwe on, mis „ta siis ei peaks kaswama? Meie maal tehha „kese ka sedda samma tded mis sünti tehha, ja „meie ei lasse ommad poisikesed ka mitte laiska

„peksa: siiski kaswawad nemmad üles kui
„hawapuud, ja on parrast mehhed kui her-
„jad”. —

Kui nemmad alles nenda juttostasid; kan-
dis perrenaene roga lauale keskhoimikus.
Perremees läks kambri ja toi wiinapuddeli, an-
dis omma woerale suutaid, ja wõttis isse ka:
parrast andis temma ka omma kahhe ja kolme
astase lastelle ja kahheksa astase poisikessele
rüpada. Kui woeras sedda näggi, ehmatas
ta ärra, ja ütles: „mis sa nüüd teed källi-
„mees? olled sa peast nõdder”! — Edine was-
tas: „mis siis on? need koerad on nenda
„maiad selle wiina järrele: ja se poisike joob
„tedda siise kui wett, õige kui üks wanna mees.
„Se on ikka meie maa wiis nenda olnud, et
„meie omma lastelle wiina anname, et nem-
„mad peawad kowaks saama”. — Siis üt-
les poltsamaa mees: „nüüd ei panne minna
„ennam inimeks, et ma teie maal aina massa-
„jallad, ja poisikesi meeste ašsemel leian.
„Kuida woib siin üks inimenne täit kaswo
„kädte saada, kui teie isse jo lapse eal temma
„sisikonnad wiinaka rikkute? kui sa ei tahha
„et üks kutsikas peab suureks kaswoma; siis
„anna temmale nooreld wiina lakkuda! Ja se-
„samma luggo on inimesseseka”. —

Õppige, lapse wannemad! õppige felt au-
sult poltsamaa mehheld; et teie omma rumma-
lusse

lusse läbbi ei saaks omma enneste laste mort-
sufaks, ehk et teie wähhemalt nende terwist ei
rikkuks!

74. Maa rahwal on ka hea põlwo siin
ilmas ellada.

Üks linna koddanik läks kewadissel ajal, kui
illus ilmoke olli, ennesa lusti pärrast ühhe kül-
lasse. Shto poole tulli üks kange wihma sad-
do, et ta ei peäsend linna taggasi, waid piddi
ühhe omma sobbra juure jäema demajale. Se
tulli ürrikesse aja pärrast omma poja ka põllo
tdelt koso. Kui nemmad tdine tdist said terre-
tand; sundis nende wahhel sesinnane jutt.

Koddanik. Ei toest, minna ei tahhaks
tallopog olla! Misuggoses ilmas kündma, ehk
muu tde kallal aues rüskama: se on toest üks
suur piin! ja kui sagedaste on santid ilmad!

Perremees. Waew ei olle piin, aus Is-
sand! Ja siis on ilmad Jummalast, ja on ikka
meie heaks.

Koddanik. Se on tõssi kül; agga om-
metiggi teie seläbbi merjaks saate, ja wiimaks
haigeks.

Poeg. Merjaks meie kül saame, agga ei
sepärrast mitte haigeks: ja se tulleb sest, et meie
olleme õppinud, sagedaste merjaks saama.

Koddanik. Peält nähhes ei olle teie kül mitte haige wiisi, söbber; agga kui paljo senna tarwis lähheb, enne kui innimenne sedda õppib!

Poeg. Maast maddalast meid kaswatakse kotwemaks, kui linna rahwast. Kui meie lapsed olleme, siis ujome meie külmas wees, ehk mängime lummes kui wahhest ilmad on, et linna rahwas ei lasseks omma lapsi uksestki aue. Peäleki ütleb wanna rahwas: tõe soendab nahka!

Koddanik. Meie teeme linnas ka tōed.

Perremees. Se on tōssi, aus isсанд! ja teie tōed on ka wägga tarwitawad. Agga meie tōed on peäleki rõmolissed. Kui teile üks lōõke peab laulma; siis peate teie tedda sõdtna: meile laulwad monni sadda ilma meie waewata. Linna rahwa tōe ja ammetide kallal, peawad nemmad ennamiiste maas istuma, monne ammetmehhe tubba on tōis pahha haiso, ja se teeb neid hallisewaks. Meid agga rõmustawad heinamaa died omma illo ja haiso lābbi; ja se haut, mis kunnatud maast touseb, linnitab meie terwist. üks illus kewwade hommiko, on üks kallis assti, ja sest ei saa teie linnas middaki tunda.

Koddanik. Agga kui nitto asja on teil ka kardetawad! Poud ja wihm, rahhed ja kange tuul, metsalissed ja puudolassed, sõdda ja weikse

weikse kate: keik need woimad teid hukkada. Agga meie, meie teeme omma tõe eddasi, ja sedda ennam kui raisatakse, sedda ennam meie tõe meile hinda toob.

Perremees. Ja, Issand, agga meil ei lähhe ka mitte ni paljo tarwis, kui teil, ja kui Jummal meile annab. Kui meie kädte tõe monne asta järrestikko siggib, siis jouame meie ka jälle üht lahjo kannatada. Peäleki leiame meie keige seeläbbi, mis meie ümberkaudo sünnib, ikka ennam maad kui teie, Jummal peäle mõttelda, ja jummalakartlikkuss saada. Meie näeme Jummal wäe teud iggal päwal omma filmade ees, ja wõttame keik mis meil tarwis lähheb, otse selle kääst, kes keige lih hale roga, ja keige weiselle toidust annab, jo omma wiis male käsib, ei meie põllud omma wilja andwad.

Roddanik. Selle eest olleme meie linnas ka jälle ennam warjul keige üllekohto ja wargusse eest: meil on abbi keige haiguste wasto: meil on ikka head seltsi, ja kolid, kus meie ommad lapsed woime kaswatada. Ka on meil ennam jutlusjed kirrikus, ja meie kirrikud on illosammad ja uhkemad: meie kojad ja rohho ajad on illosammad, ja meil on uhkemad ja hõlp-sammad riided kui teil.

Perremees. Aus Issand! meie waesus ei uskuta keddakid, meist warrastama, ja kui kegi

meile tahhab üllekohhud teha, siis on meil Moosawannemad, kes meid kaitsewad. Arwaste sattub meile haigus, sest et meie ni palju ja mitmesuggust asja ei sõe egga joo kui teie. Ommad lapsed kaswatame meie halwama hinnaka kui teie: ja Jummal dnistago meie Moosawannewad, kes hoold kandwad, et meie külades kolid on, kus meie lapsed middaki woiwad äppida! Usinus tõe teggemisse juures, ja hea terwis, se on meie laste suurem warrandus. Kui meie kirrikudest tahhame räkida, siis teame meie, et Jummal ei waata sepeäle, kas meie palju jutlusti kuuleme, ja palwed teeme; waid üks truu südda, kes temma poole ohkab, se on temma meele pärralinne: ja saggedaste laulame meie omma põllo tõe jures, ärdama süddameka, kui monnes kirrikus laulakse. Meie majad katwad meid pahha ilma eest, ja meie põllud ja ajad andwad meile toidust ni palju kui tarwis lähheb: ja meie riidet ei tee meid mitte waeseks, sest et meie neid hõdawa hinnaka ostame.

Koddanik. Räki mis sa tahhad, sõbber! ei minna ommetiggi lähhe tallopojaks.

Perremees. Aus isfand, linnas on ka hea ellada, agga maal on ka hea ellada! Se on hea, kui iggäüks omma põlweka rahhul on. Egga minnaki tahtnud linna ello halwaks pidada;

dada; waid ma tahtsin ükspäinīs näita, et ka üks tallomees dige õnša ello woib ajada, kui temma moistlik, ja omma põlweka rahhul on. —

Oh, et igga tallomees meie maal, nenda wottaſs ellada, et ta toeka iſſe ennesaſt keif ſedda woiks õlda, miſ ſiin ſe auſ perremees ütles! Kūl ſiis hea piddo olleſs meie maal!!! —

75. Taimede kaſwamiſeſt.

Reigele miſ kaſwab, ehk suuremaſs peab ſaama, lähheb toidufi tarwiſ. Maa mullaſ on niſ ſuggone toiduſ, miſlābbi taimed kaſwawad. Taimed immewad maaf ſedda taidufi ſiſſe, ja temma lõppeſs peaki otſa, kui tuuled, uddo ja wiſm ſedda toidufi ei kaſwataſs, ja ikka uud ſenna juree ei liſſaſs. Igga keigeennamiſte ſaab maa wiljakandwaf ſehtud, moifliſſko kaſwamiſſe, kũndmiſſe ja āſtamiſſe lābbi, digel ajal. Suurt abbi teeb ka ſitt põllole: temma on raſwane ja ſolane, ſeſt tulleb temma haiſ, ja kui ta mādaneb, ſiis teeb ta ſoja. Kui ſa head wilja tahhad; ſiis pead ſa hea ja wāggetwa ſitta eefi hoold kandma, ja ſedda põllo peāl hāſti peeneſs lahhotama, et igga paika peāle middaki ſaafſ. Ka pead ſa murreſſema, et ſo ſeemne tarrad head, kũpſed, ja iddanewad on,

ja neid keigest umbrohho seemnest puhastama. Ka pead sa tähele pannema, et sa ühhesuggust wilja tihti ühhe põllo peäle ei külwa; waid igal astal teist suggo wilja.

Umbrohhud külwawad ennast isse, nenda kui Karrokaerad, ohhakad, ja tõltid; ehk nemmad siggivad ka juuredest, kelle otsokesed ikka jälle rohto ajawad, kui seawõtid ja põldmurrakad. Umbrohhi teeb keige hea taimedelle kahjo; sest temma kaswab ussinammast, wõttab keik nende toidust, ja lämmatab neid. Sepärast pead sa püüdma, omma põldo neist puhastada, ja sealjuures ühtegi waewa põlgama, sest et ta sulle rohkestest tassutakse.

Kes wakka wiija mahha teeb, ja nelli waka jälle kädte saab; se ei pea selleka mitte rahhul ollema: waid peab püüdma, omma põldo nenda harrida ja parrandada, et ta omma seement kumne wõrra kätte saak. Moisi likko tallo mehhe murre kâib sepeäle, ei mitte, et ta omma põldo kaswataks; waid et ta harrimisse läbbi omma põllomaad parremaks teeks. Sell wiisil ei kullo temmal enam aega, egga lojuksi, egga perred, egga tõed, egga seemed; ja süiski koggub ta enam wilja omma aita.

Edine luggo on sell, kes ikka püüab omma põllo maad laiemaks tehha. Temmale jääb sagedaste hea põld santi põllo pärrast harrimata, ehk ta peab enam lojuksi toitma, ja
ennam

ennam perred palkama, ja ei jõe temmale parrast, selle suure kullotamisefka ühtegi enam, kui sellele, kel kaššinaste maad käes on. Agga se mis tallomehhele üle jäeb sest, mis temmal maja piddamisseks kullub, ja mis temma parrast woib müa; se on se ašši, mispeäle üks kaunis majamees keigeennamiste katsub. Sest majamehhel lähheb ka monda asja tarwis, mis ta rahha parrast peab ostma: ja ta kannab hooold, et temmale weel rahha jäeb kiršto pan-na, tullewaks tühjaks ajaks.

Mihkil olland poole addra maad käes, ja temma põllud andsid temmale kuuskümmend tündri wilja: agga temma maja üllespiddamisseks kullus jälle wiiskümmend tündri aštas. Hansul olland pooltdist pawa maad käes, ja temma põllud andsid temmale kolmkümmend tündri; agga temma ei tarwitsend enam kui wiistdist kümwend tündri aštas omma maja üllespiddamisseks. Nenda olli Hans omma pooltdistpawa maade peäl rikkam, kui Mihkel omma poole addra maade peäl: sest se ükspäinis on rikkas, kel üle temma tarwidust weel midaki järrele jäeb.

Jummal õnnistab ka ennamiste ikka need tarkad ja nõbbedad maja mehhed. Ehk kül rahhed, weewolamissed, poud, tulloke, weiks e fatt, ja södda, kauni maja mehhele ni hästi kahjo teemad, kui laisalle; siis sattuwad ommetig-

metiggi nisuggosed willetsusšed agga wägga harwast.

Wahhest ütlemad tallomehhed: „Zummal „ei olle sell aštal meie põllo wälja mitte õnnis- „tand“! Agga nemmad peakšid ennemiste üt- lema: „meie ollema laisad ja moistmattummad „olnud: meie ei olle põldo diete harrinud: „meie olleme santi seemne mahha tehnuud: meie „weddasimme olgi sitta ašsemelle wälga peäle: „meie ei murdnud kešša õigel ajal: meie ei „wiitsind kewwadel kaewandude läbbi wett om- „ma orrašte peält mahha lasša“. — Ja nen- da on ennamiste ikka tallomehhe ennesa süü, kui temmal sant wiljawoos on.

Zummal ei lähhe immetähte teggema ja nen- de läbbi meie põllud õnnistama; waid temma õnnistab neid meie tõe läbbi. Sepärrast, keš ei wõtta moistlikkult ja truište tõed tehha, se ei tohhi loota, et temma põllud temmale suurt wilja annakšid.

76. Hulkoja.

Zõnno teggi omma lapsepõlweš paljo koerust ja ei wotnud kelleki sanna kuulda. Kui ta suu- rekš sai; siis ei wiitsind ta tõed tehha, waid heitiš nalja tõe jures, et mu rahwas ka ei saand tõed tehha. Kui ta üksford moisaš waimuks olles, omma laiskusse pärrast piddi nahhapeäle saama;

saama; siis läks temma paggo, nenda kui se nurjato wiis saggedašte meie maa rahwa hulka leitakse. Nüüd hulkuš ta ühhest paikast tõise paika, ja ei olnud temmal kuški jäewad paika ülle paari päwa: sest moistlikko innimešte jure ei tohtind temma jäeda, sest ta kartiš et nemmad tedda kinniwottašid: ja rummala ja dala rahwa jures, kes tedda kül muido ollešid pidandanud; ei saand temma ka ašsed, sest et ta tõed ei wiitšind tehha. Kui temma jo ühhe poole ašta nenda olli hulkonud; tulli temma ühhe rikka tallomehhe jure, kes nurjato mees olli, ja tedda monne nāddale ennesa majas pidadaš. Agga seäl küllas ellas ka üks jummalakartilik mees, kes ei woid sedda üllekōhhud sallida, et üks inimenne tõise orja eunesalle peaks: se andiš sedda moisa teada. Nüüd woeti Tōnno kinni, ja wiidi, pakš jallas, omma moisa: seäl tedda arnotummalt nuhheldi, ja pandi jälle temma perremehhe jure. Agga se tallopoeg, kes tedda monne neddala olli pidand; piddi igga päwa eest 25 Koppikad maksma, ja senna läks siis keik temma rikkuš.

Agga se jofsmišse wiis olli Tōnno meelest jo armsakš saanud; ei ta kestand ennam koddo; waid läks ürrikesse aja pärrast jälle reisima. Ja nüüd ei olnud ta ennam omma maaka rahhul; waid läks randa, ja nenda ülle merre soome maale. Soome maal olli temma nüüd kül

keige taffakiusamisse eest warjul; agga süiski
 olli temmal seäl wägga raske piddo. Temma
 pididi kowwaste tōed teggema, et ta ennesalle
 agga ni paljo teenis, et ta joudis omma kōhho
 hagganaleiwa ja parkika taita. Kaks astad
 kannatas ta sedda ello: agga süis ei jaksand ta
 ennam, waid mõtles ennesa meeles: „ma tah-
 han jälle kojopoolle menna! tehko nemmad süis
 seäl minnoka, mis tunnawad: agga seäl on
 ommetiggi parrem”! — Ta tulli omma kōjo
 ja läks seddamaid moisa, sest ta arwas, et Her-
 ra temmale kül andeks annaks, kui temma isse
 omma süüd üllestunnistaks. Agga Herra ei
 arwand mitte nenda, kui Tõnno arwas; waid
 laskis tedda weel kibbedammast nuhheida kui ee-
 simissel korral; ja sedda digusse poolest: sest
 kes üht kurja tōed, mis eest ta jo nuhtlust kan-
 natas, meelega jälle teeb; se on kahhewõrra
 nuhtlusse wäert.

Niüd ajas Tõnno jälle tükki aega omma
 kōddo omma ello; agga ei temma tōe tahtnud
 diete süiggida. Peäleki olli ta woeral maal
 hulkodes, monda kurja kōmbe õppinud, kelle
 parrast omma rahwas teda ei woinud sallida, ja
 kelle parrast ta saggadaste nahhapeäle sai. Sed-
 da tüddines temma kannatada: ja kōparrast
 läks temma niüd wenne maale. Seäl ellas
 ta monda aasta seäl ja tael, ja ei olnud kuski
 dige rahhul. Süiski ei tahtnud ta mitte en-
 nam

nam kōjo poole menna, sest ta teadis, et ta seal nūūd k̄ul weel raskemad nuhtlust wois loota. Agga temma Moisawannem sai kuulda, kus Tōnno olli; ja ehk ta k̄ul ūht nisuggust ūlleannetud innimest ei tarwid send egga tahtnud; siis ei tahtnud temma ka mitte tedda ilmaasjata kaotada. Sepārrast mūūs ta tedda soldatide alla.

Nūūd wast Tōnno õnneto p̄lhw diete allotas. K̄ul ta nūūd omma koerust ja hulkomist kahhetse: agga se olli wägga hilja. — Temma laiskusse ja hooletusse ja rummalusse pārrast, sai ta iggal pāwal keppe: ja wāhhe s̄ua seal jures. Nūūd mõtles ta ennesa meeles: „ma tahhan p̄õggeneda, ja jälle omma kōjo menna, ja meelt parrandada, ja ei ilmas ennam hulkoda”. Desel, kui tõised soldatid maggasid; karkas ta ärra, ja jooksis ni paljo kui ta joudis, et ta agga eddasi saaks. Temma südda hakkas jo rõõmsaks saama, et ta soldatide kimpust olli lahti peasnud. Agga temma rõmul ei olnud suurt jätko: sest üks soldat, kes tedda tundis, tulli temma wasto wottis teda finni, ja wiis tedda pealikko kädte. Seal siis temma ūlle kaua kōhhud ei peedtud; waid temma piddi p̄lhweli mahha heitma, nenda kui wāe all se wiis on, ja kolm soldatid astosid omma p̄üssideka temma wasto: ja lasid tedda mahha kui koera. — Nenda siis Tōnno omma

mal parrajal eal omma nurjatunma ello otsa leidis: sest temma ei olnud wannem, kui kah- heksa aastad kolmad kummend.

Waatke! sesuggone luggo tulled wiimaks innimessele, kes jooksmisse animeti wõttab. Sepärrast ütleb Jummal sanna kunninga Laweti läbbi (Laul 37. s. 3.) „Lota Jehowa peäle ja tee head, ella ommal maal, ja toida ennast usoka!

Urra mõtle, kui sa middaki kurja olled teh- nud, et sa pöggemisse läbbi tahhad warjole saada: sest kui innimenne sind ka ei leiaks, siis ommetiggi Jummal sind leiab, jo ommal ajal nuhtleb. Sepärrast ütleb Kuningas Dawed (Laul 139. s. 7-10.) „Kuhho pean ma min- nema sinno waimo eest, ja kuhho pean ma pög- genema so palle eest! Kui ma astuksin taewa, siis olled sinna seäl: kui ma peaksin asjed teg- gema pörgus, waata, siis olled sinna seäl. Kui ma wõttaksin koido tiivad, ja ellaksin wiimse merre otsas; siis sealki so käsfi mind juhataks, ja sinno parrem käsfi peaks mind kinni. —

77. Üks lühikenne õppetus maailmast.

Uhhe selge sumwise dese algmisses, istus üks moistlik issa omma pojaka toa ukse ees. Kui poeg ni paljo tähti taewas näggi, sai temma
süd:

südda röömsaks, ja ta ütles: „oh taad, ei ilmas olle minna weel taewast näinud nenda illosa ollewad

Isa. Ja ommetiggi olled sa jo kahhetõistkümne astane pois, ja olled ni mitme selge de ellanud.

Poeg. Eõssi kül: agga minna ep olle sedda mitte tähhele pannud.

Isa. Seb se süü on, mo Poeg! Ja Lawetil on kül õigus, kui ta ütleb: (Laul. III. s. 2.) „suured on Jehowa teud; agga sell „ükspäinõis on hea meel neist, kes neid tähhele „panneb”.

Poeg. Ma tahhan nüüd ka keik hästi tähhele panna, mis Jummal on tehnu, et ma tedda diere õppin tundma ja armastama. Agga, kallõs taadike, sinna tead ni paljo asjad: juttoõsta mulle ommetegi middaki taewast ja maast, ja mis need tähhed seäl taewa külles peakõsid ollema!

Isa. Sedda keik ühtekõkko hütakse mailmaks. Ja kes sedda sanna, Mailm, suhho wõttab; se peab seäljures mõtlema, keik nõhtawad asjad, mis Jummal on loonud ehk tehnu.

Poeg. Kas meie süis tunneme keik asjad, mis Jummal on loonud?

Isa. Ei mitte keik. Monned asjad on nähtawad, monned on näggematte. Nähtawad on keik asjad, mis meie omma meeledeka tunneme, silmaka näeme, ja liikmedteka katsume. Nenda on need tähhed, mis seal taewa all paistwad. Monnel nende seast, on nende ennesa walgus, nenda kui meie päikesel: ja need hüüdtakse seiswad tähhed: agga monnel ei olle enesa walgust mitte, waid nemmad saawad omma walgust nisuggustist päikesest: ja need hüüdtakse kairwad tähhed. Keik need kairwad tähhed nüüd, kes ühhe nisuggusse päikesse käest omma walgust saawad, need on issekeskes ühhes kehhas, nenda kui meie ihho liikmed ühheskous ühhes kehhas on. Meie päikesel on ka sesuggosed kairwad tähhed: ja nende seas on kuu meile keige tuttwam, kes meile wahhest desel walgust annab, sest et ta meile keigeligem on.

Poeg. Kui suur on kül üks nisuggone täht?

Isa. Need innimesed, kes sedda moistwad ärraarmada, ütlewad, et nemmad wägga suured on, paljo suuremad kui meie maa. Sest meie maa on ka üks sesuggone täht, ja tedda nähtakse neist ellokadest, mis kuus ellawad, nenda, kui meie sedda kuud näeme.

Poeg. Mis sa ütled, taadite? Kas siis kuu sees ellofad on?

Isa. Moistlikkud innimesed arwawad sedda: sest et kuu selle maa ka ühhesuggone on, mis peäl meie ellame: agga siiski ei woi minna sulle mitte ölda, misuggosed loomad seal elawad.

Poeg. Kui suur on siis meie maa?

Isa. Meie maa on ümmerkunne kui üks niitiferra: ja kui üks inimenne nenda ümber meie maad woiks käia, kui sinna ühhe niiti otsa kesk ümber niiti ferra woid sidduda, siis peaks temma wiis tuhhad, nelli sadda penniforma käima, enne kui ta jälle senna kohta tulleks, kust ta wälja läks.

Poeg. Kas siis taewas on ümber keige meie maa? ja kuidas siis meie maa kinni seisab? ja kust se tulles, et wahhest dese on, ja wahhest päew?

Isa. Sinna küsüd wägga paljo asje ühhe korraga, pojoke, ja minna ei woi sulle mitte nenda kohhe nende küsimiste peäle kostada. Agga kui meie jälle kirriko läheme; siis tahhame meie ka ausa kirriko Issanda jure menna: sellon puust tehtud üks nisuggone ümmarkunne ferra, mis diete sedda wiisi on kui meie maa. Temma on üks hea lahke mees, ja kui meie ted-

da pallome, kũl ta siis meile sedda naitab: ja selle jures woin minna siis keige sinno kũssimis- se peale kostada, ja sind weel ennam head as- jad õppetada.

Poeg. Agga taadike, nenda kui sinna üt- led, on meie maa hirmus suur, ja tãhhed on selle korwas õige piisofesfed, ja pãike ei olle suurem, kui meie kirriko torni otsas se nupp.

Isa. Urra sa sedda usso pojoke! Minna ütlen sulle, et wãhhe on neid tãhtesid mis sa nãed, kes ei olleks ilmaarwamatta palju suure- mad, kui meie maa. Agga nemmad on hir- mus kaugel meist, sepãrrast nãiwad nemmad meile ni piisofesfed ollewad. Sinna ütlesid sest nuppust, mis meie kirriko torni otsas on: selle samma asja jures tahhan ma sulle nãita, et igga assi, mis kaugel meie õlle on; meile piisem paistab, kui ta toest on: agga meie ei pea tedda sepãrrast mitte ni piisofesfeks ar- wama.

Poeg. Taadike! õtle mulle weel õht as- ja: kas siis keikil innimestel maa peal, nisug- gone nãggo on, kui meil?

Isa. Sedda tahhan minna sulle õhhel tõisfel korral õlda: nũũd on aeg maggama men- na, sest jo on hilja. Agga essite tahhame meie Jummalad kiidta, kes meile omma loodud asja

asjade läbbi annab tunda, kui suur, ja kui hea temma on. Eks sa tea üht kaunist laulo, mis meie seks woiksime laulda?

Poeg. Ja taadike, sedda laulo: „Oh Jummal suur on sinno tõe: n. t. s. — Sind taadike tannan minna süddamest, et sa mulle keik sedda olled juttostand. Jummal andko sulle seest head bed!

Isa. Sulle ka, pojoke.

38. Maast, ja neist lomadest, mis seal peäl on.

Isa ja Poeg.

Poeg. Ei ilmas minna olleks uskund, et se nupp meie kirriko torni otsas, ni suur olleks. Nüüd ussun ma heal meelel keik, mis sinna mulle wimati räkisid, et päike ja kuu ja tähhed ni suured on. — Agga sinna tahtsid mulle ölda, tadike, kas keikil innimestel, kes maa peäl ellawad, nisoggone näggo on, kui meil?

Isa. Nende asjade seas, mis maast kas, wawad, leitakse wahhed, nenda kui sa moisa rohhoajas olled walged sõstrad näinud, ja punnased sõstrad; nenda on ka monnesuggosed inimmesed. Maa peäl ellawad walged innimesed mustad innimesed, ja nisuggosed, kel wassekar-

wane näggo on. Neil innimestel, kes mustad; on ennamiste lühikesed, mustad, kähharad juuksed, nenda kui meie lammaste willad.

Poeg. Misugoste innimeste eest minna lähheksin paggo.

Isa. Mikspärrast sedda? Nende seas leitakse ka head innimesi, sedda Jummal armastab, ni hästi kui meie seas. Sedda sinna jo bibli ramato sees woid luggeda.

Poeg. Ja! mo meeles on weel need salmi fannad: „Jummal ei tee wahhed innimeste wahhel, waid igga suggo rahwa seas, kes tedda auostawad, ja digust teewad, need on „temma meelepärrast“. — Agga se rahwas elab küll kangel, meist! Nimmeta mulle ommeti nende maad!

Isa. Kui sa neid tahhad meeles pidada; siis tahhan ma neid sulle nimmetada. Panne tähhele! Siin maa peäl, kus meie ellame, on üks jaggo maad, ja tdine jaggo wett. Sedda maad jaggame meie wie jausse, ja et neid parremast woiks tunda; on nende nimmed annetud. Need nimmed on: Europa, Asia, Awrika, Amerika, ja need louna allosed maad, mis meile weel diete tuttwad ei olle, agga aega möda weel woivad tuttwa maks saada.

Poeg.

Poeg. Misſuggoſes jaus ſiis meie ellame, ja misſuggoſes jaus ellavad need mustad ja lähhara peaka innimeſſed?

Isa. Meie ellame Europa. maal. Siin maal on ennamiſte keik innimeſſed walged, nenda kui ka Aſia maal: agga Awrika maal on nemmad ennamiſte mustad, ja Amerika need suured maa jaud merreſt ümber piirataſſe; ſiis hüütakſe neid ommetiggi kowakſ maakſ: agga need piſſemad maad, miſ merre ſees on, need hüütakſe ſaarekſ.

Poeg. Merreſ peawad ka suured kallad ollema taadike?

Isa. Merreſ ni häſti, kui maa peäl on wägga suured, ja wägga tillokeſſed ellofad. Kas ſinna ſedda kül uſſud, et meeres kallad on, miſ pitkemad ja pakſemad on, kui ſe keige suurem kuuse ehk männi puu kõrweſ! Miſſuggoſed on wallaſkallad, ja muud ſelle ſarnatſed. Maa peäl on elewant ſe keige suurem ellajaſ; ſe woib omma ſeljaſ üht honed kanda, kuſ ülle kolmkümmend innimeſſed ſees on. Lindode ſeaſ, on jaanilind ſe keige suurem; temma on kõrgem kui üks mees suure hobboſe ſeljaſ.

Poeg. Sinna ei räki walled, taad, ſepärast uſſun minna ſinna ſanna.

Isa. Müüd leitakse ka maa peal ellofad, mis tuhhad furd pissemad on kui üks saddajalgne: ja nendel on ommetiaggi liikmed nende ihho külles, mis wägga tarkaste on tehtud ja kokko pandud.

Poeg. Müüd sa küll tahhad katsuda, taadife, kas ma kerge ollen! — Kuida wois siis üks inimenne niuggosi pissokessi ellajad näha? ehk kust teab temma, et nende liikmed imelikkuid on kokkopandud, kui nemmad isese pissemad on, kui üks saddajalgne? Sell peab jo terraw film ollema, kes üht saddajalgast selgest woib näha.

Isa. Mis minna sulle ütlen, pojoke, on tõssi: sest se tulleks sinnole kahjuks, kui minna sind õppetades, lähheksin nalja heitma. — Tõssi on, et palja filmaka meie ei woiks need ellajad, egga nende tilloksesed liikmed näha; agga tarkad innimesesed on sedda kunsti üllesleidnud, selge klasi nenda ihhuda, et, kui meie selle läbbi üht pissokest asja tähhele panneme; siis näitab se klaas meile sedda asja, tuhhad furd suuremaks, kui ta on.

Poeg. Se on üks wägga tullus kuust, agga taadife, mis auolinne on Jummal, kes feik sedda, suurt ja tillokest on tehnud! Küll siis temma loodud asjad on ilmaarvamatta! Kes teab kas meie pooledki neist tunneme! Müüd
ussum

uõsun minna toest, et ka tõhede sees, jummalaloomad ellawad.

Isa. Wata pojoke! kui meie jummalal kartlikud olleme; siis ehk se on meie tõe pärast surma, et meie need ilmaarwamadta loodud asjad parremast õppime tundma, kui siin: ja et meie siis inglide ja waggadefka, Jummal suurust, allandlikko immetspannemisse läbbi kiitame.

Poeg. Oh, kallis taadike, ma tahhan diete jummalakartlik olla! Oh et ma jo surnud olleksin, ja feik sedda woiksin nähha saada!

Isa. Ei mitte nenda, pojoke, waid sinna pead heal meelel ellama, ni kaua kui Jummal tahhab: ja pead siin ommas tões ustaw ja õige, ja nõbbe ollema. Kui sa sedda teed; küll siis Jummal kunnategi sinnule ütleb mis temma sanna meid õppetab: (Matt. p.25. s. 21.) „sinna hea ja ustaw sullane: sinna olled wõhheses asjas ustaw olnud, minna tahhan sind õlle paljo panna; minne omma isõsanda rõõmsõsse“!

79. Barras.

Jaak, kui ta alles poisike olli, siis olli ta jo sedda pahha ammeti wõttnud, et, kus ta midagi leidis, sedda wõttis ta sallamiste, ja pidas sedda ennesalle. Kui ta suuremaks sai, ei jäend ükski raudnael seinas, egga ükski obba-

dus warrawa sambas, temma eest rahhul: ta kiskus sedda wälja, ja panni omma kirsto, kui se ka temmale tarwis ei läinud. Se jures ajas ta ommad asjad ni tarkaste, et ükski ial süüd temma peäle ei woind tõsta. Kui ta mehheks sai, teenis ta ühhe perremehhe jures, ja seal talus kaddus ikka üks asiti tõise järrele: sest kes woib ennast koddose waega eest hoida, agga ükski ei arwand süüd Jaako peäle. — Nenda ajas temma omma warga ammeti ikka eddasi, ja heitis peäleki weel joomisse peäle. Sest temmale siis weel ennam tarwis läks warrastada, mis ta kõrtsi müüs, ja se est wina wõttis.

Üks kord olli ta jälle kõrtsis wõlgo tehnud, ja kõrtsmik tahtis makso. Siis pugges temma ões, kui keik rahwas maggas, kattusse un-
gast läbbi põningille, ja toi seält monne tuti heino mis ta kõrtsmikko kätte tahtis wia. Agga kui ta jälle kattuseld tahtis mahha tulla; siis liwwestas temma jalg, ja Jaak langes mur-
rinaka hopis omma heina tutideka, kattuselt mahha, ja murdis omma seäre luu katki. Müüd olli hädda kæs! Ei peäsend ta ennam paikast liikuma, ja wallo kais temma süddame peäle, et ta hakkas küssendama. Se kissa ärratas perremeeest ülles: ta läks katsuma mis seal pid-
di ollema, ja leidis Jaaka maas omma heina tuutideka. Nenda sai arwalikkus, et Jaak warras olli: ja kui temma kirsto läbbi katsoti;
siis

siis leiti monda asja, mis ta omma perremehhe, ja muu rahwa taggand olli wõtnut. Kõl niüd Jaak wallo kannatades omma kurja kombat kahhetse; agga ei ta jalg sest terweks saand. — Aega mõda parranes temma jalg, agga ta jäi omma ello aega rammaks. Kui ta terweks sai; anneti temmale moisa nuhtlust peäleli: ja ehk ta kül omma kurja ammeti mahhajättis; siis ei käind temma käsfi ommeti mitte hästi temma elloajal, waid iggo mees, kes tedda näggi näitis sõrmeka temma peäle, ja ütles: „waat „seäl käib warras Jaak! temma jalg, on war- „rastamišseka kowveraks lainud”! —

Waat nenda toob Jummal wahhest kurjad teud walgušse ette, ehk olleks nemmad kui sal- lamiste tehtud, ja nuhtleb kurja tõe teggiad jo siin maa peäl!

(Matt. p. 10. s. 26.) „Ühtegi ep olle kin- „nifaetud, mis ei peaks ilmuma: ja ühtegi ei „olle sallaja, mis ei peaks teada saama”.

(Ewes. p. 4. s. 28.) „Kes warrastand on, se ergo warrastago mitte ennam; waid tehko inimenne tõed, ja saatko kädteka head, et temmal olleks sellele jaggada, kellel tarwis on!

80. Wanna Mees.

Ühhel waišsel õhtal istus üks wanna tallomees omma ukse ees maas. Kuuwalges külasid tem-
ma

ma walged juuksed, kui hobbe. Temma kõr-
 was seisis temma poeg, kelle hooleks temma
 omma tallo olli jätnud, ja temma poja noor
 naene: nende laps mängis temma jalge otsas
 maas. Siis ütles se wanna mees: „armad
 lapsed! ma tunnen, et ma pea lähhen surema,
 sest ma ollen wanna ja rammoto. — Urge nutt-
 ke mitte, et ma sedda teile ütlen: agga pange
 minno süddamelikke noomimist tallele. Jäege
 jummalat kartlikuks ja truuks: hoidke ennast
 kaddedusse ja rahha ahnusse eest: armastage
 Jummalad ülle keige asjade, sest et teie keik head
 temma käest saate: tehke head waestelle, olge
 nõbbedad omma tööle: auostage ommad Mois-
 sawannemad ja kuulge nende sanna; sest nende
 hoole läbbi annab Jummal teile rahholist ello.
 Olge rahholissed nabori rahwas, ja abbiello
 rahwas, ja kaswatage ommad lapsed moistlik-
 kuks ja ustawiks innimesiks, hea õppetusse,
 ja keigeennamiste teie ennesa hea ello läbbi.
 Kui teie sedda teete; siis woite teie auuka wan-
 naks saada, ja wiimaks nenda kui minna, julg-
 ge süddameka surma tullemist oodta: sest ma
 tean Jummalat sannast, et ma tohhiin üht par-
 rema ello loodta”! —

Ja kui ta need sannad sai õlnud; surri ta
 ärra. —

